ŽATEC VE TŘETÍM ODBOJI

ODBOJOVÁ SKUPINA PRAHA ŽATEC

Žatec v roce 1949 také podporoval Národní frontu pod vedením Klementa Gottwalda. Rozpadající se budova se nacházela uprostřed dnešního Kruhového náměstí.

Výstavu připravily Ústav pro studium totalitních režimů a Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci

Výstavu podpořilo Město Žatec

Autoři textů:

Mgr. Jiří Kopica
Mgr. Petr Mallota
Bc. Anna Macourková
PhDr. Jiří Matyáš
PhDr. Jaroslav Rokoský, Ph.D.
Mgr. Libor Svoboda, Ph.D.
PhDr. Lubor Václavů
doc. PhDr. Václav Veber, CSc.

Autoři výstavy děkují:

Oblastnímu muzeu v Chomutově
KVH Nord-Sever Chomutov
KPM Žatec
a jednotlivým pamětníkům

Fotografie a obrazová dokumentace:

Archiv bezpečnostních složek, Národní archiv, Státní oblastní archiv Pardubice, Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv a soukromé archivy autorů

Grafická úprava: MgA. Mária Hostinová

Produkce: Mgr. Marek Čulen

Jazyková korektura: Bc. Anna Macourková

MÍSTO ČINU: PRAHA – ŽATEC

Plánovaný pokus o ozbrojený vojenský převrat, jehož hlavními aktéry byli vojáci major Miloslav Jebavý z Prahy a kapitán Karel Sabela ze Žatce, patří bezesporu k vůbec nejzajímavějším a zároveň i nejtragičtějším příběhům Třetího, protikomunistického odboje. V odborné, ale i neodborné literatuře ho můžeme najít pod různými názvy: jako tzv. „Jebavého puč" nebo „Jebavého převrat", či jako „akci odbojové skupiny Praha – Žatec". V prvním případě je označení odvozeno od korunního organizátora odbojových aktivit Miloslava Jebavého, druhý název se drží logiky označení akce podle hlavních bašt odbojářů, k nimž měl vedle Prahy patřit právě Žatec. Sama komunistická tajná policie (StB) vedla tento případ pod nic neříkajícím krycím jménem „Akce Norbert".

Vše prý začalo krátce po únorovém komunistickém puči, kdy se bývalý příslušník francouzské Cizinecké legie Miloslav Jebavý rozhodl opustit s několika stejně smýšlejícími přáteli nesvobodné Československo. To mělo být provedeno nikoli „pěšky" přes stále ještě propustné hranice se Západem, nýbrž pomocí letadla ze žateckého letiště. Přestože tento poněkud dobrodružný a zcela jistě riskantní nápad Jebavý a jeho druhové nakonec opustili, v odporu proti svévolné komunistické diktatuře zůstali neochvějní. Impulsem pro běh dalších událostí se pak stalo setkání Jebavého s vicekonsulem britského velvyslanectví kapitánem Philipem Wildashem. Byl to totiž právě tento muž, který údajně přesvědčil Jebavého, aby z Československa neodcházel, ale naopak zde zůstal a stal se hlavním koordinátorem vzniku a činnosti protikomunistických odbojových skupin. Cílem těchto aktivit mělo být ozbrojené vystoupení proti totalitní moci, jehož úspěch měl umožnit konání nových svobodných voleb. Bývalý válečný veterán nabízenou funkci přijal a Wildashe pak o svých aktivitách pravidelně informoval.

V týdnech a měsících, které byly odbojářům vyměřeny, se zřejmě skutečně dařilo rozšiřovat protikomunistickou podzemní základnu. Nejagilněji si přitom počínala žatecká skupina zformovaná okolo restauratéra Jiřího Vovsa (jeden z účastníků plánovaného útěku letadlem). Té se podařilo získat pro zamýšlený převrat nejen kapitána Karla Sabelu, ale i důstojníky z Hlavního štábu v Praze (Sok-Sieger, Gonic a další) a také mnoho civilních osob. Vedle toho se pak lidé z této skupiny napojili na některé stejně smýšlející příslušníky dalších menších vojenských posádek. Miloslav Jebavý v Praze zkontaktoval civilní odbojovou skupinu Bohuslava Hubálka, která údajně připravovala vlastní puč již na Vánoce 1948. Na schůzkách vedoucích odbojových organizací v Žatci, Praze a Kralovicích nakonec Jebavý stanovil definitivní datum. Povstání mělo vypuknout 8. března 1949 v noci. Nestalo se tak. Ještě předtím se totiž rozběhlo masové zatýkání v režii Státní bezpečnosti a vojenského obranného zpravodajství.

Případ rozvětvené odbojové skupiny Praha – Žatec je velice složitý a nejednoznačný. Mezi historiky budí dodnes rozporuplné reakce. Není se čemu divit. Přestože se prameny převážně úřední provenience, jež máme k dispozici, počítají na tisíce stran, neumožňují nám s definitivní jistotou odpovědět na zásadní otázku: Jednalo se o autentickou přípravu na svržení komunistické vlády, tedy o jeden z nejvýznamnějších činů domácího protikomunistického odboje, nebo jen o sérii provokací a dodatečnou rozsáhlou konstrukci Státní bezpečnosti a 5. oddělení Hlavního štábu? Ať už tomu bylo tak či onak, nemění to nic na autenticitě obětí a hrdinství jednotlivých protagonistů.

1.

2.

Listina podpisů _ list 1.

Prohlášení politických a kulturních činitelů
"Československá politické veřejnosti"
podpisuji

Jaroslav Kvapil, spisovatel,
Dr. Václav Hlavatý, profesor Karlovy university
Dr Vratislav Jíšek, univ. profesor
Dr Otakar Chvalovský advokát
Rudolín Šulcl poslanec ÚNS.
Dr Antonín Pokorný, univ-docent.
Bohumil Černý, inženýr.
R.J. Vorka, vrch. odbor. rada v. v.
Inp F. Lauvin, stavb. inž.,
Jiří Horký, spisovatel.
Ing. dr. Štěpán Jeří, poslanec ÚNS
Dr Otakar Klatovský, vrch. odd. rada MS.
Václav Ludwíček, vrch. odb. rada
Prof. Dr. Zdeněk Peška.
Vojta Beneš, poslanec
Karel Novácek, redaktor
Růžena Jedličková
V. Kluwák odb. náčel
Jiřina
Hana Klenková, spisovatelka

3.

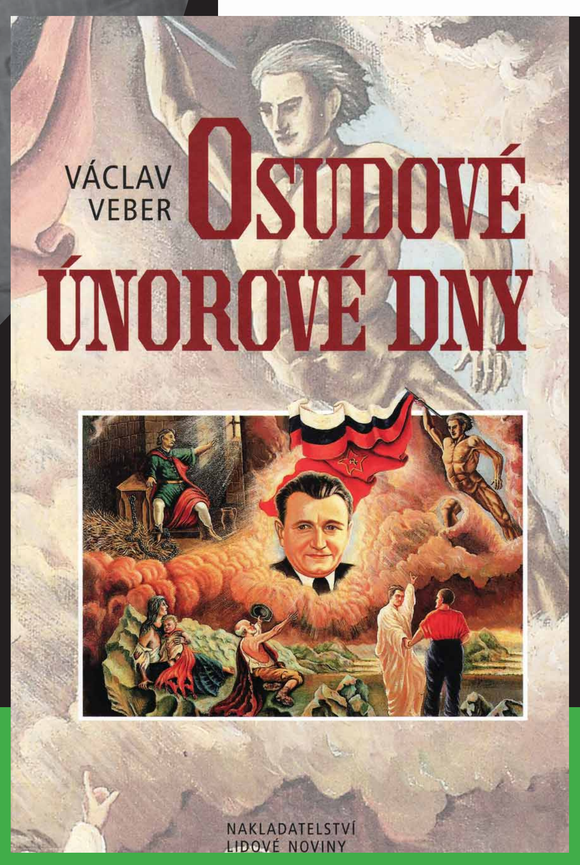

ÚNOR 1948 – KOMUNISTÉ DOBÝVAJÍ MOC

V únoru 1948 vyvrcholilo úsilí komunistů získat moc. Šlo o dlouho připravovaný puč, schválený a proponovaný v Moskvě, který byl realizován podle předem dohodnutého scénáře. Hlavní komunistickou jistotou byly policejní pohotovostní pluky a ozbrojené lidové milice a samozřejmě i přítomnost a podpora sovětské tajné policie, jejíž příslušníci v počtu několika set přibyli do Československa již na podzim roku 1947, celkem bez povšimnutí politiků, médií i veřejnosti země. Tzv. demokratičtí politici nedokázali komunistickým přípravám účinně čelit a po několika dnech vyhrocené politické krize koncem února 1948 podlehli. Nedovedli se sjednotit a měli mezi sebou až příliš mnoho zrádců, kteří se brzy po převratu stali prvními vyhlášenými kolaboranty komunistické moci. Mezi poražené se zařadil i prezident Beneš, který svým podpisem Gottwaldova seznamu nové vlády porušil všechny zásady slušnosti, zákon i Ústavu; největší díl politické prohry dopadl ovšem na československou veřejnost.
Následovala rychlá stalinizace země, místní komunističtí lokajové Moskvy se snažili ze všech sil. Nejviditelnější byly aktivity akčních výborů, které se postaraly o propuštění a někdy i zatčení všech možných politických odpůrců komunistického režimu. Akční výbory vytvářely atmosféru strachu, která se zdála být – a také byla nekonečná. V Ústavě 9. května, přijaté v roce 1948, se ještě na mnoha místech textu používala demokratická frazeologie, ale následné zákony, nejrůznější nařízení a hlavně praxe již nastolovala nekompromisně komunistické pořádky. Důsledně platilo komunistické heslo: Kdo nejde s námi, je proti nám!

1. Prezident Beneš se loučí s Gottwaldem, poté co podepsal jeho návrh s demisí 14 ministrů a nového obsazení vlády. (**Foto:** ***ČTK***)

2. Prohlášení československé politické veřejnosti, které podepsalo 81 představitelů demokratické kultury a vědy, bylo v únorových dnech významným činem protikomunistické opozice – zde je fotokopie jednoho z podpisových archů v čele se spisovatelem Jaroslavem Kvapilem. (**Foto:** ***archiv Václava Vebera***)

3. Jedna z posledních prací českých historiků o únoru 1948.

1.

2.

3.

ÚNOR 1948 V ŽATCI

Dlouhodobé napětí v zemi mezi Komunistickou stranou Československa a nekomunistickými stranami vyvrcholilo 20. února 1948 vznikem vládní krize po demisi ministrů národně socialistické, lidové a demokratické strany. Druhý den ráno se vypravily ze všech žateckých továren delegace zaměstnanců do Prahy, aby se zúčastnily demonstrace na Staroměstském náměstí. Také ony tleskaly návrhům Klementa Gottwalda na řešení krize (tj. přijetí demise prezidentem a doplnění vlády o nové členy). Zástupce dělníků ze Žatce Viktorin Vavřín (dělník z továrny Telátko a někdejší španělský interbrigadista) byl účasten jedné z mnoha delegací, které navštívily prezidenta Edvarda Beneše a prosazovaly Gottwaldovo řešení krize.

Tento den rovněž vznikly v Žatci pod taktovkou KSČ první akční výbory, které však byly otevřené i členům jiných stran a bezpartijním. Šlo o to, aby KSČ získala na svou stranu většinu občansky aktivních obyvatel. Do čela akčních výborů v žateckém okrese se postavil štábní kapitán Jan Zicha, dosavadní předseda Okresního národního výboru (a také jeden ze strůjců masových poprav Němců v postoloprtských kasárnách v roce 1945). V dalších dnech tyto akční výbory nahradily správní úřady a vyhazovaly ze zaměstnání nepohodlné zaměstnance úřadů, škol, továren, železnice, ale i Sboru národní bezpečnosti. Říkalo se tomu *„očista veřejného a hospodářského života“* a v Žatci bylo takto *„vyakčněno“* 186 občanů.

Řešení vládní krize, navrhované Klementem Gottwaldem, bylo podporováno i jinými formami. Dne 24. února 1948 vypukla v celé republice manifestační generální stávka. Na Žatecku stávkovali tento den od 12 do 13 hodin všichni pracovníci v průmyslu a většina osazenstva úřadů (zde se však vyskytli *„stávkokazi“* – jak tituluje kronika města zaměstnance, kteří nesouhlasili s politikou KSČ), zemědělský venkov zůstal pasivní. Stávkující vyslechli rozhlasový projev odborového předáka Evžena Erbana. Manifestační stávka se tak stala tím nejhmatatelnějším projevem názorů občanů na Žatecku. Žádné vystoupení proti politice KSČ, které by mělo význam souměřitelný s generální stávkou, se zde nekonalo.

Rozhodnutí padlo v Praze dne 25. února, kdy prezident Edvard Beneš demisi odstupujících ministrů přijal a jmenoval na Gottwaldův návrh *„vládu obrozené Národní fronty“*.

„Únorové vítězství pracujícího lidu“ (jak byly únorové události později nazývány) bylo v Žatci oslaveno hned 26. února lidovou veselicí na náměstí dr. Edvarda Beneše a dělníci ze žateckých továren na ni přišli přímo ze svých pracovišť v pracovních oděvech. Netrvalo dlouho a řada dosavadních členů národně socialistické, lidové i sociálně demokratické strany přešla do KSČ. Byl uzavřen okresní sekretariát národně socialistické strany a na žádost akčního výboru téže strany (!) bylo rozhodnuto o jejím rozpuštění. V rámci lidové strany se akční výbor neutvořil, musela přestat úplně vyvíjet činnost a v žateckém okrese zanikla. Po tzv. slučovacím sjezdu v červnu 1948 zůstala na Žatecku jedinou stranou Komunistická strana Československa.

1. Nastoupené Lidové milice na hlavním žateckém náměstí (tehdy už náměstí VŘSR) během 1. máje 1949.

2. Výzdoba radnice již v roce 1949 odpovídala potřebám doby

3. Alegorický vůz Sboru národní bezpečnosti během Dočesné roku 1949.

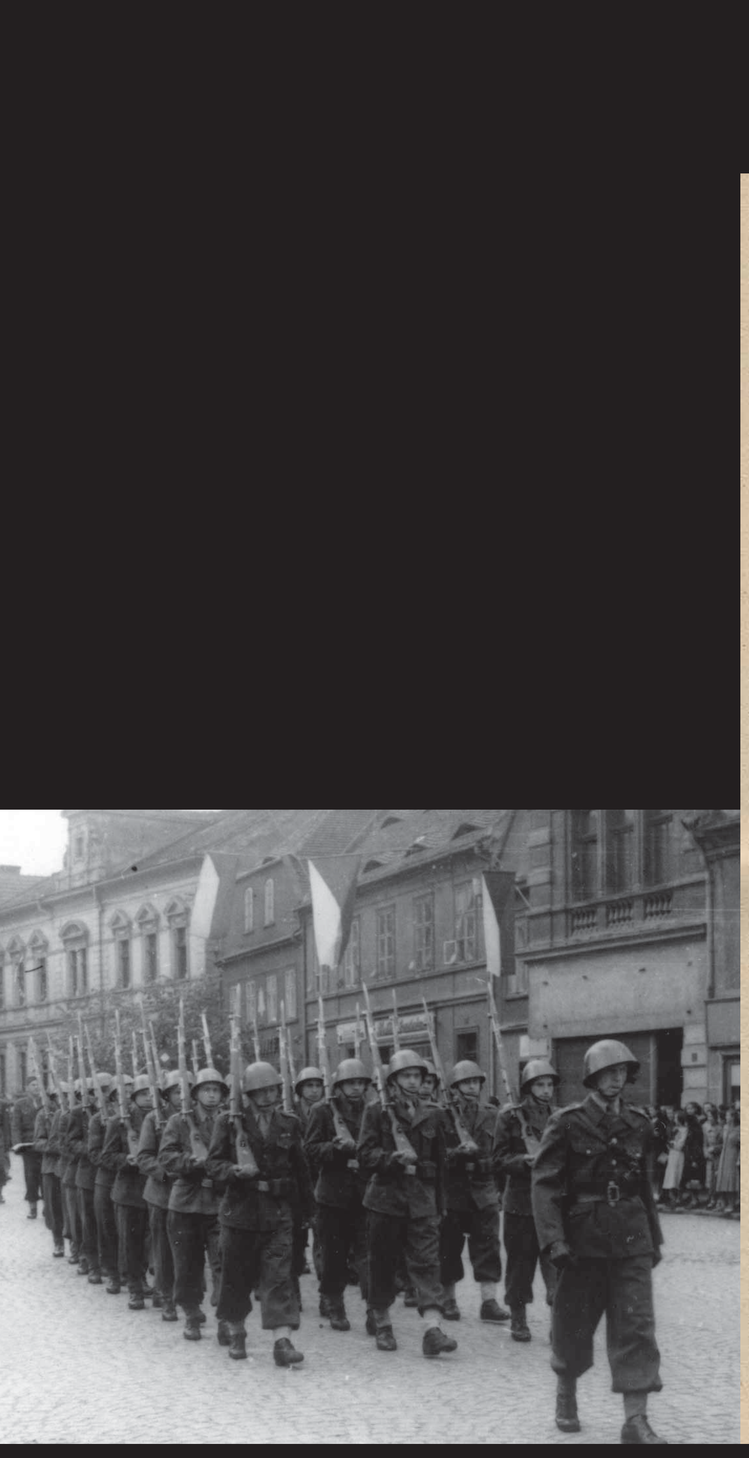

1.

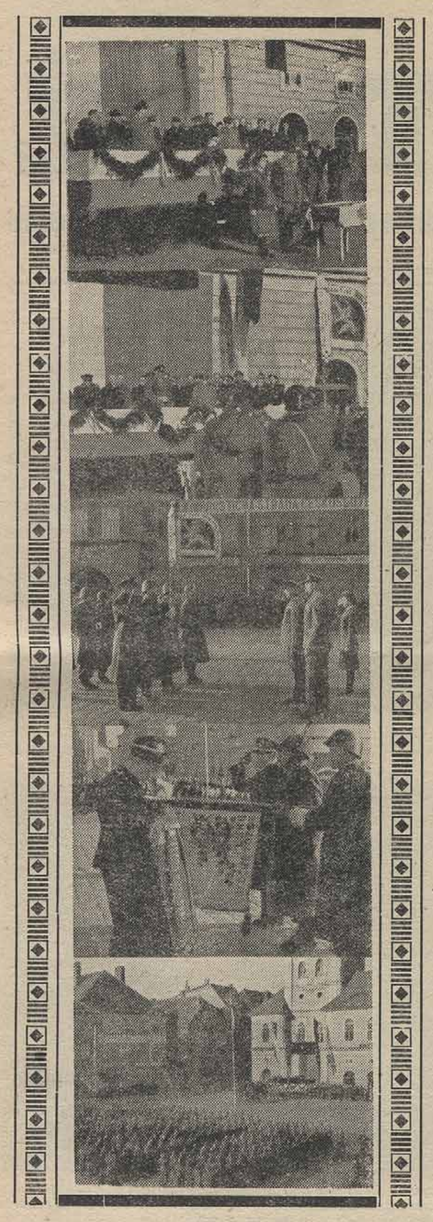

2.

Vojenský útvar v Žatci

ponese jméno „Volyňských Čechů"

Slavnostní přejmenování voj. útv. v Žatci na útvar „Volyňských Čechů" v neděli 28. listopadu t. r. zahájil předseda Svazu Čechů z Volyně Jaroslav Chudoba tímto projevem:

Vážení přátelé, milí hosté, vojáci, krajané z Volyně!

Jménem Svazu Čechů z Volyně zahajuji dnešní historicky významnou pro nás slavnost přejmenování voj. útvaru v Žatci na útvar „Volyňských Čechů" — spojenou s věnováním stuhy na praporec tohoto voj. útvaru — a vítám vás všechny co nejsrdečněji. Zvláště pak vítám brig. gen. Brože, který se v zastoupení ministra nár. obrany účastní této naší slavnosti, dále gen. Papoušk a, gen. Bergra, odborového přednostu min. inf. a osvěty Petra Konečného, min. radu dra Šatavu, býv. hlavního plnomoc. pro reemigraci v Lucku na Volyni, dále plk. Lomského a plk. Sedláčka — naše bývalé velitele na frontě, předsedu ČUZ, našeho krajana Švihovského a všechny hosty z Prahy, jakož i zástupce KSČ, OAVNF, ONV a MNV ze Žatce.

Jménem všech vol. Čechů, zvláště pak příslušníků čs. zahr. arm. vyslovuji naši hlubokou vděčnost a upřímnou radost nad tím, že se nám dostalo té cti, že voj. útvar v Žatci ponese jméno „Volyňských Čechů".

Touto skutečností jsou znovu hodnoceny zásluhy a oběti, které volyňští Čechové přinesli v bojích za svobodu republiky Československé v řadách čs. zahr. armády ze SSSR. Touto skutečností je vyjádřeno přesvědčení, že i pro budoucnost se s námi může počítat jako s věrnými a spolehlivými obránci republiky a strážci jejích demokratických zásad a socialistických vymožeností.

Slavná bojová tradice volyňských Čechů, vykoupená krví a životy tisíců z jejich řad, bude žít a bude nerozlučně spjata s vojenským útvarem, který ponese jejich jméno. Jsme právem hrdi a šťastni, že je to právě voj. útvar v Žatci, v místě, které se pro nás stalo symbolem nového domova ve staré vlasti.

Tato skutečnost však zároveň zavazuje. Zavazuje nás jako celek — a každého zvlášť. My proto nesmíme za žádných okolností dopustit, aby třeba jen jednotlivci z našich řad chtěli hřešit na dobré jméno volyňských Čechů, zneužívat důvěry, kterou v nás kladou zástupci naší vlády a lidu, profanovat svatý odkaz těch, kteří položili životy pro svobodu a šťastnou budoucnost republiky a zrazovat ty ideály, pro něž jsme my všichni trpěli, bojovali a vítězili a v jejichž jménu jdeme a půjdeme vpřed k radostnějším zítřkům naší vlasti s celým národem, společně se zeměmi lidových demokracií po boku velikého a věrného spojence Sovětského svazu, jehož hrdinná Rudá armáda byla i naší učitelkou ve společném boji proti fašismu a nacismu. Takové jednotlivce nestrpíme ve svých řadách a budou vyřazeni ze středu celého národa.

Jsme pevně přesvědčeni, že ten nejlepší poměr vol. Čechů k armádě a uznání, jehož se nám dostává, najde své plné vyjádření v usilovné, budovatelské práci pro blaho národa a ve společné snaze o zajištění míru a šťastnější budoucnosti všeho československého lidu.

Dnes bude slavnostním způsobem vyhlášeno přejmenování voj. útv. v Žatci na útvar „Volyňských Čechů". Svaz Čechů z Volyně, který se tímto stává patronem tohoto voj. útvaru, jako vrcholná organisace všech vol. Čechů, věnuje dnes na praporec útvaru stuhu, jako výraz uvědomění všech čestných důsledků a závazků z tohoto aktu vyplývajících.

„Chrabrý neumírá" — je heslo vepsané do stuhy. Chrabrý neumírá — budiž heslem vepsaným hluboko do myslí a srdcí všech, kdož byli, jsou a budou příslušníky vojenského útvaru „Volyňských Čechů".

Vojáci a velitelé voj. útvaru „Volyňských Čechů"!

Vás stejně jako nás zavazuje slavná bojová tradice voj. jednotek československých, které se ve druhé světové válce postavily na stranu spravedlnosti, pokroku a vítězství! Vás stejně jak nás zavazuje a pojí jeden velký

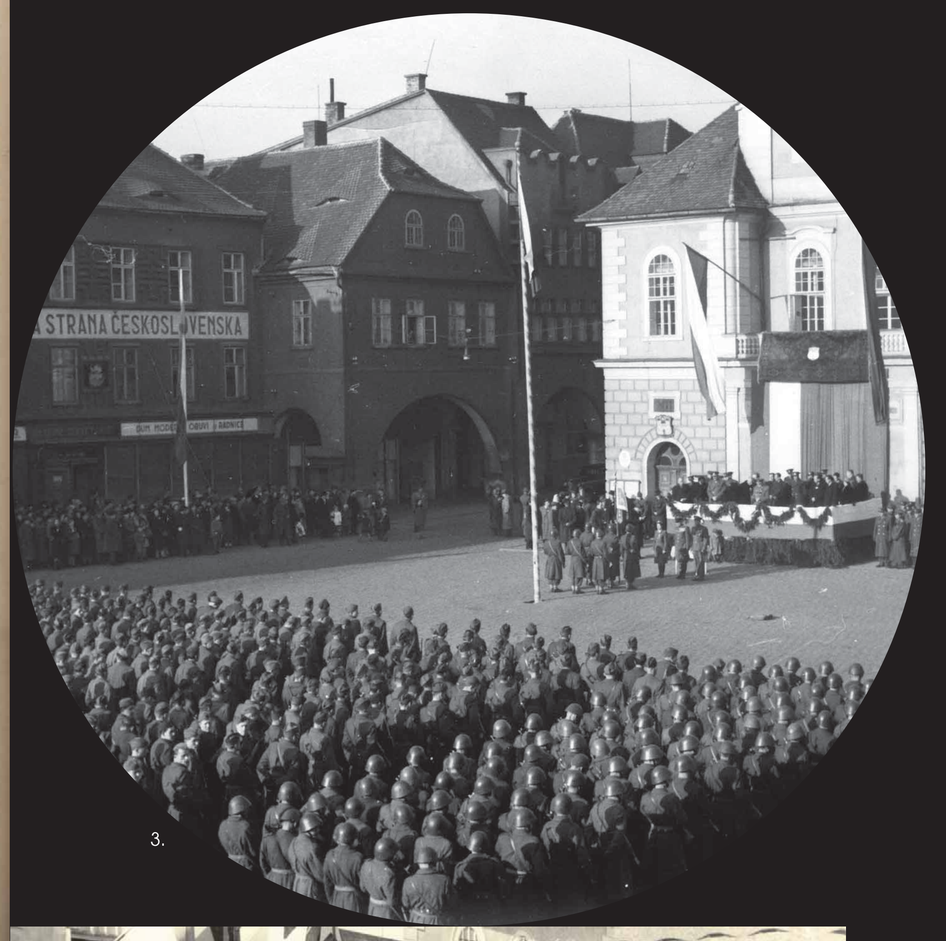

3.

4.

VOJENSKÁ POSÁDKA V ŽATCI

Žatec byl již za dob Rakouska-Uherska tradičním posádkovým městem. Nejinak tomu bylo v prvorepublikovém Československu a stejně tak se na tuto tradici navázalo i po roce 1945. V rámci nové organizace armády měla v Žatci působit tanková jednotka, která měla být součástí vševojskové divize určené k prvotní obraně státní hranice v případě napadení.

Na podzim 1946 tak byla do Žatce přemístěna 21. tanková brigáda, která byla součástí 1. (rychlé) divize. Tanková brigáda byla nejprve vyzbrojena ještě předválečnými československými tanky LT-38/37 a stíhačem tanků ST-1, který v Československu zůstal po německé armádě. V průběhu podzimu, nejspíše po přesunu do Žatce, proběhlo přezbrojení celé tankové brigády. Hlavní bojovou technikou se staly britské střední tanky Cromwell IV. a VI. a pro průzkumné úkoly sloužily americké lehké tanky Stuart. S touto výzbrojí se pak počítalo během pokusu o státní převrat.

Žatecko se stalo místem, kde se usídlilo velké množství Volyňských Čechů, kteří zamířili po válce do Československa. Tento fakt se odrazil i v čestném jméně tankové jednotky. Dne 3. 3. 1948 podepsal prezident Beneš rozkaz k čestnému pojmenování 21. tankové brigády „Volyňských Čechů". Svoji roli sehrál i fakt, že mezi samotnými vojáky bylo také mnoho jedinců z této komunity. Po odhalení odbojové skupiny proběhla v žatecké posádce čistka. Kdo nebyl zatčen, byl přeložen. Na velitelská místa přišli „kovaní" komunisté, kteří měli zajistit, aby se už nic podobného neopakovalo. Stejně tak došlo i k organizační změně brigády, která ovšem vyplývala z reorganizace celé armády. Jejím cílem bylo, aby se co nejvíce podobala sovětským bojovým silám.

Díky tomu se brigáda na sklonku roku 1950 transformovala na 21. tankosamohybný pluk. O dva roky později následovala reorganizace útvaru na 21. tankový pluk. V říjnu 1958 se 1. divize přeměnila z mechanizované na tankovou. Na základě rozkazu prezidenta republiky se pluk stal 25. 3. 1970 nositelem čestného názvu „kapitána Otakara Jasioka".

V rámci reorganizace tankové divize na 1. mechanizovanou brigádu prodělal útvar 1. 7. 1994 přeměnu na tzv. posádkový komplet. Při redukci brigády na 1. mobilizační základnu byl k 30. 9. 1997 zrušen.

1. Žatec byl tradičním vojenským městem.
(**Foto:** ***Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci***)

2. Sídlo republikového vedení Svazu volyňský Čechů v ČSR bylo v Žatci. Kvůli tomu a vzhledem k velkému počtu samotných „Volyňáků" v jednotce přijala 21. tanková brigáda čestný název „Volyňských Čechů".
(**Foto:** ***Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci***)

3. Slavnostní nástup u příležitosti převzetí čestného pojmenování jednotky Volyňských Čechů dne 28. 11. 1949.
(**Foto:** ***Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci***)

4. V roce 1953 byla již žatecká vojenská posádka pevnou záštitou KSČ. Armáda stojí u žatecké radnice během tryzny za zemřelého prvního dělnického prezidenta.
(**Foto:** ***Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci***)

1.

3.

14. Jitka Plojharová, Žatec. 15. Ctirad Roška, Příbor, (Žatec). 16. Zdeněk Růžička, Žatec. 17. Věra Rysová, Dolní Jiřetín, (Hořetice). 18. Blanka Stárová, Pečky, (Žatec). 19. Olga Šimková, Praha, (Žatec). 20. Věra Vaněčková, Cheb, (Žatec). 21. Jiří Vatzke, Praha, (Žatec). 22. Ludvík Winkelhoefer, Duchcov, (Žatec).

Třída Vb.
(Třídní zat. prof. Jan Matoušů)

1. Vlastimil Amler, Janov. 2. Václav Bálek , Žatec. 3. Jaroslav Bambas, Komořany. 4. Jaroslav Boček, Úlovice, (Slaňkovice). 5. Petr Cahajla, Vyšní Orlík na Slovensku, (Žabokliky). 6. Aleš Dvořák, Rakovník, (Žatec). 7. Milan Fridrich, Žatec. 8. Jaromír Fürst, Praha, (Žatec). 9. Jaroslav Hájek, Praha, (Měcholupy). 10. Helena Helclová, Kijev v SSSR, (Bezděkov). 11. Jitka Hůlková, Dolní Bukovsko, (Žatec). 12. Lydie Hyvlová, Sedmiduby v SSSR, (Vrbka). 13. Zbyšek Janda, Plzeň, (Žatec). 14. Antonie Jarošová, Žatec. 15. Jiřina Jeřábková, Michalovcev SSSR, (Libočany). 18. Dušan Koukl, Plzeň, (Žatec). 19. Marie Ledvinová, Kupičov v SSSR, (Velká Ves). 20. Jeroným Liška, Luck v SSSR, (Uničov). 21. Danuška Matějková, Tvršice. 22. Edita Milfaitová, Žatec. 23. Jara Morávková, Hnidousy, (Žatec). 24. Jiří Mrnka, Žatec. 25. Alexander Novotný, Rovno v SSSR, (Žatec). 26. Rudolf Nový, Žatec. 27. Anna Posledníková, Moldava v SSSR, (Vlkov). 28. Josef Rada, Měcholupy, (Hořetice). 29. Věra Rašková, Hodějov, (Sedčice). 30. Jaroslav Schejbal, Vimperk, (Žatec). 31. Jaroslav Splitek, Tylovka v SSSR, (Bezděkov). 32. Václav Šimon, Sergejovka v SSSR, (Potok). 33. Alžběta Šnajdrová, Počajov v SSSR, (Tis u Luk). 34. Václav Špička, Drahomyšl, 35. Marcel Sulc, Praha, (Žatec). 36. Bohuslav Tosner, Kupičov v SSSR, (Chrašťany). 37. Ondřej Vogeltanz, Banská Bystrica, (Žatec). 38. Miroslav Zich, Zolotijev v SSSR, (Výškov).

Třída VIa
(Třídní zat. prof. Lad. Kubík)

1. *Hana Čápová, Herda-Majdalena, (Žatec). 2. Jiří Černý, Počerady, (Žatec). 3. *Roman Czumalo, Písek, (Krásný Dvůr). 4. Petr Ebenhöh, Bezděkov, (Žatec). 5. Josef Fencl, Krušovice. 6. Eva Frolíková, Praha, (Vroutek). 7. Zdeňka Jarkovská, Běloves, (Žatec). 8. Vlasta Jungmannová, Svatá, (Vroutek). 9. Zdeňka Kmoníčková, Třebíč, (Holedeč). 10. Sylvie Kodetová, Žatec. 11. Radmila Kozlová, Velká Berezná, v SSSR, (Žatec). 12. Miroslav Kratochvíl, Prostějov, (Žatec). 13. Eva Krausová, Podveky, (Slaňkovice). 14. Marie Malá, Železná, (Holedeček). 15. Miloslava Matoušová, Rudoltice. 16. Karel Novák, Kolín, (Žatec). 17. Otto Peterka, Příbram, (Postoloprty). 18. Dana Petrášková, Manětín, (Čeradice). 19. *Milada Pfeiferová, Železná, (Žatec). 20. Věra Pochmanová, Lišany (Podbořany). 21. Jaroslav Šimůnek, Hředle u Rakovníka, (Praha). 22. Jaroslav Šťovíček, Vysoké Mýto, (Žatec). Věra Vacková, Kolodnoje v SSSR, (Rokytnice n. Jizerou). 24. *Ludmila Vodičková, Hlinsk, (Žatec).

Třída VIb
(Třídní zat. prof. Věra Alexová)

1. Otto Bauer, Žatec. 2. Jan Bechyně, Praha, (Brody). 3. Jaroslava Černovská, Nová Ves. 4. Jaroslav Čížek, Žatec. 5. Pavel Firbas, Miličeves. 6. Jiří Hampejs, Roudnice n. Lab., Žatec. 7. Václav Kolář, Novorossijsk v SSSR, (Žatec). 8. Milan Kouble, Alšovice, (Postoloprty). 9. (Miroslav Korecký, Hřivice, (Žatec).

2.

Věrná STRÁŽ

Týdeník Svazu Čechů z Volyně

Ročník III. - Číslo 47-48 | V Žatci 10. prosince 1948 | Cena 4 Kčs

Naše hlavní úkoly

„Reemigrace, osidlování a asimilace — to byly a jsou stěžejní problémy, jež řešit připadlo za úkol Svazu Čechů z Volyně. Reemigrace byla úspěšně zakončena v r. 1947 a pojem „reemigrant" patří čím dále tím více minulosti. Osidlování je takřka provedeno — zbývá tudíž úspěšně dokončit proces asimilace". — Tato skutečnost byla konstatována na poradě zástupců a delegátů odboček SČzV dne 27. II. 1948 v Žatci i na 3. valné hromadě Svazu 28. listopadu t. r. Z této skutečnosti vyplývají také další úkoly naší organisace.

Dva dny — 27. a 28. listopad 1948 — budeme jednou jistě hodnotit jako významný mezník v dějinách našeho návratu do vlasti. Tyto dny uzavírají jaksi formálně jedno další období našeho života a staví před nás s důraznou naléhavostí nutnost urychlení poslední etapy na cestě tohoto návratu — asimilaci, přizpůsobení, sžití a vžití se do poměrů a prosídlení ve staronové vlasti. Valná hromada Svazu Čechů z Volyně postavila před nás však ještě jeden velmi naléhavý úkol, který bude třeba řešit před tím než postavíme tečku za reemigrací volyňských Čechů. Tímto úkolem je shromáždění materiálu, který by posloužil k historickému ohodnocení našeho života a působení na Volyni a přínosu pro věc osvobození republiky v první a zvláště ve druhé světové válce. V důsledku starostí o existenční zakotvení byla tato otázka až dosud odsunována a je již nejvyšší čas, aby jí byla věnována pozornost, jakou jistě zaslouhuje.

Jsme si však dobře vědomi toho, že nestačí jen mluvit o tom, co již bylo vykonáno a shromažďovat historický materiál. Vždyť musíme spoluvytvořit přítomnost jako předpoklad pro krásnou budoucnost. Naším nejpřednějším úkolem proto bude zapojit se do všeho dění a budovatelského úsilí národa, plnit vzorně úkoly, vytčené pětiletým plánem a postupovat v předních řadách bojovníků o nový, dokonalejší společenský řád — socialismus. Na této cestě můžeme dokonale využít poznatky a zkušenosti získané na Volyni a uplatňovat je. A to nejen poznatky a zkušenosti

(Pokračování na str. 4.)

Stuhu s heslem „Chrabrý neumírá" připjal na prapor voj. útv. „Volyňských Čechů" v neděli 28. XI. 1948 místopředseda SČzV plk. RA Antonín Malina

Účastníci 1. olympiady lidového umění a tvorby vol. Čechů zahájili veřejné vystoupení vítězů v Městském divadle v Žatci 28. XI. 1948 státními hymnami československou a sovětskou

4.

PRVNÍ OHNISKA ODPORU

Volyňští Češi – skupina JOPO

Do druhé poloviny roku 1948 spadá činnost protikomunistické skupiny JOPO (Judexova odbojová protikomunistická organizace). Zformovala se mezi studenty na obchodní škole v Postoloprtech, kam docházeli studenti i ze Žatce, Loun a dalších obcí z okolí. Její jádro tvořili mladí Volyňští Češi, kteří nesouhlasili s novými poměry v republice. Během své činnosti šířili protikomunistické letáky. K jejímu prozrazení došlo za nevyjasněných okolností krátce po 17. listopadu 1948. Došlo k zatýkání a výslechům, které vedla mostecká Státní bezpečnost. Obžalováno z velezrady podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky (č. 231/1948 Sb.) bylo celkem 43 členů, z nichž 31 jistě patřilo k Volyňským Čechům. Soud proběhl v květnu 1949 před Státním soudem v Praze. Vůdci skupiny, Jiřímu Kořánovi, byl navržen trest smrti, později byl změněn na 20 let těžkého žaláře. Další tresty se pohybovaly v rozmezí od 7 měsíců do 12 let.

Studentská odbojová činnost

„...jsou vinni, že od listopadu 1948 do února 1949 v Žatci založili organizaci ilegální jménem Evžen a vydávali letáky štvavého obsahu, které rozšiřovali v Žatci v tom úmyslu, aby podvraceli samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost ČSR." Na základě této citace z rozsudku by dnes člověk nabyl přesvědčení, že soud právě odsoudil velmi nebezpečná individua, která se ničeho neštítila, jen aby dosáhla svého cíle. Co se však stalo ve skutečnosti? Na přelomu let 1948/1949 se na žateckém gymnáziu zformovala skupina několika gymnazistů, kteří se rozhodli bojovat proti novému režimu tiskem letáků a jejich šířením po městě. Celkem se jednalo o 5 studentů a studentek, k nimž se přidal ještě jeden kamarád. Jeden z podomácku tištěných letáků po smrti Jana Masaryka například zněl: *„Věrný a poctivý lid ČSR pomstí Masaryka a únor, protože včas prohlédl duté fráze samozvanecké vlády"*. Skupina byla odhalena koncem února 1949. Po výsleších na mostecké expozituře StB byla odsouzena Okresním soudem v Žatci podle zákona č. 231/1948 Sb. Dva z obžalovaných byli již plnoletí, takže je soud odsoudil k těžkému žaláři na 10 a 8 měsíců. Pobyt ve vězení se jim naštěstí zkrátil o dobu, kterou strávili ve vyšetřovací vazbě (5 měsíců). Neplnoletí odbojáři dostali po 10 a 6 měsících. Ovšem vzhledem k věku jim byl stanoven podmíněný odklad na 1 rok. Na základě vzpomínek jedné z odsouzených víme, že se s nimi tato jejich mladická epizoda táhla celý život. Pamětnice vzpomíná, že několikrát dostala výpověď z pracovního místa právě na základě zjištění, že se jako mladá účastnila výše uvedené letákové akce.

1. Danuše Novotná (vpravo) na snímku s mladší sestrou a svojí matkou v roce 1949.
(Foto: *Archiv Jiřího Kopici*)

2. Ročenka žateckého gymnázia z roku 1949. Podtržená jména patří „odbojným studentům". Všichni až na Josefa Radu byli soudem uznáni vinnými. Danuše Novotná chodila do vedlejší třídy.
(Foto: *Archiv Jiřího Kopici*)

3. Studenti již zestárli, ale při třídních srazech si vždy našli chvíli, aby společně zavzpomínali. Zleva: Vlastimil Amler, Antonie Jarešová (stojící vzadu), Jaromír Fürst, Danuše Matějková, Danuše Novotná. Toto bylo odsouzené jádro „letákových odbojářů". Dále sedící Josef Rada byl při soudu osvobozen.
(Foto: *Archiv Jiřího Kopici*)

4. Svaz Čechů z Volyně měl své sídlo přímo v Žatci. V roce 1949 žilo na Žatecku již několik tisíc „Volyňáků". Mnozí z nich měli neblahé vzpomínky na sovětské komunisty. Jak vyplývá ze vzpomínek, byl toto jeden z důvodů jejich odboje.
(Foto: *Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci*)

Sbírka zákonů republiky Československé

Částka 85. Vydána dne 16. října 1948. Cena Kčs 4.20.

OBSAH:

(231. a 232.) 231. Zákon na ochranu lidově demokratické republiky. — 232. Zákon o státním soudu.

231.

Zákon
ze dne 6. října 1948
na ochranu lidově demokratické republiky.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

Hlava I.

Trestné činy proti státu.

§ 1.

Velezrada.

(1) Kdo se pokusí:

a) zničit samostatnost nebo ústavní jednotnost republiky,

b) odtrhnout od republiky část jejího území,

c) zničit nebo rozvrátit lidově demokratické zřízení nebo společenskou nebo hospodářskou soustavu republiky, zaručené ústavou, nebo

d) násilím znemožnit ústavní činnost presidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárného sboru nebo vlády (sboru pověřenců),

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let, nebo na doživotí.

(2) Stejně bude potrestán, kdo se k činu uvedenému v odstavci 1 s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli.

(3) Smrtí bude vinník potrestán:

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,

b) byly-li takovým činem zvláštní měrou ohroženy samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky, její lidově demokratické zřízení, společenská nebo hospodářská soustava, zaručené ústavou, nebo byla-li znemožněna ústavní činnost presidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárného sboru nebo vlády (sboru pověřenců),

c) bylo-li k takovému činu užito branné moci nebo ozbrojeného nebo na vojenský způsob organisovaného sboru nebo byly-li k takovému činu sbírány nebo organisovány branné nebo pomocné síly nebo hromaděny zbraně neb střelivo,

d) byl-li při takovém činu kladen násilný odpor branné moci nebo ozbrojenému sboru, nebo

e) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

§ 2.

Sdružování proti státu.

(1) Kdo se s někým spolčí v úmyslu podvraceti samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky anebo její lidově demokratické zřízení, její společenskou nebo hospodářskou soustavu anebo její národní povahu, zaručené ústavou, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

(2) Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době

1.

Rudé právo ročník 29 • Právo lidu (ročník 52)
ČTVRTEK 26 KVĚTEN 1949
RUDÉ PRÁVO
ÚSTŘEDNÍ ORGÁN KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA
Číslo 123 Kčs 1.50

Se soudruhem Gottwaldem vpřed k socialismu!
(Z hesel k IX. sjezdu KSČ)

Předseda KSČ soudruh Klement Gottwald:

Generální linie IX. sjezdu KSČ - budování a výstavba socialismu v naší vlasti

Za bouřlivého nadšení tisíců delegátů z celé republiky i zahraničních hostů — představitelů komunistických a dělnických stran z celého světa — zahájil ve středu dne 25. května jménem Ústředního výboru ministr vnitra soudruh Václav Nosek IX. sjezd KSČ.

V dopoledním jednání pozdravili IX. sjezd naší strany představitelé československé Národní fronty a někteří zástupci bratrských komunistických stran, jakož i delegace československých pracujících, které ohlásily sjezdu splnění pracovních závazků.

V odpoledním jednání promluvil předseda KSČ soudruh Klement Gottwald, který podal zprávu o činnosti Ústředního výboru od VIII. sjezdu KSČ a nastiňoval další úkoly komunistické strany.

Když se na řečnické tribuně objevil soudruh Gottwald, propuklo celé mnohatisícové shromáždění v nepopsatelný jásot a vzdávalo hold svému milovanému předsedovi, organisátoru únorového vítězství a prvnímu budovateli socialismu v naší lidově demokratické republice.

Přinášíme doslovné znění projevu soudruha Gottwalda:

Soudružky a soudruzi!

VIII. sjezd Komunistické strany Československa se konal v březnu 1946. Byl to první sjezd strany po vítězné válce nad hitlerismem a po osvobození republiky z nacistické okupace. Byl to první sjezd, na kterém Komunistická strana Československa vystupovala jakožto vedoucí strana vládní. To bylo v dějinách naší strany a naší země něco neobvyklého, ba nebývalého.

V čem spočívala nebývalost tohoto zjevu? Snad v tom, že dříve opoziční strana se stala stranou vládní? Nikterak. Vždyť takových případů jsme dříve měli dost. V předmnichovské republice jsme přece zažili různá strančická kombinace. Měli jsme koalice »rudozelené«, »rudočerné«, »panské«, měli jsme vlády sdružnické a podobné formace. Při tom však základ třídní moci, a sice třídní moci velkoburžoasie, zůstal nedotknut. Různé strany, s různými názvy, v různých seskupeních slouží jedinému cíli: udržení panství velkokapitálu a utlačení poroby pracujícího lidu. Je jasno, že vystoupení Komunistické strany Československa, jakožto vedoucí vládní strany, muselo míti a mělo následky jiný charakter. Význam tohoto zjevu spočívá totiž v tom, že se v něm zrcadlí nástup k moci nové třídy, třídy dělnické a spolu s ní všeho pracujícího lidu městského a venkovského.

VIII. sjezd manifestačně schválil politiku strany v boji proti Mnichovu a proti nacistické okupaci. Schválil politiku strany v prvním období výstavby osvobozené republiky. Potvrdil zejména pevnou vůli strany, nesejít z nastoupené cesty. VIII. sjezd nemohl nikoho nechat na pochybách, že v Komunistické straně Československa má dělnická třída a pracující lid předvoj a sílu, která nedopustí reakční zvrat poměrů, nedopustí opakování se roku 1920, nedopustí, aby moc opět vrátila do rukou pánů, nýbrž bude za všech okolností dbát, aby moc dělnické třídy, moc lidu, byla rozšiřována a upevňována. To byl generální příkaz VIII. sjezdu strany a jejímu vedení.

* * *

Dnes, po více než třech letech od VIII. sjezdu, zahajujeme IX. sjezd strany. Mým úkolem je, podat sjezdu zprávu, jak strana a její vedení tento generální příkaz VIII. sjezdu plnily.

Vzpomeňme na okamžik, jak stály věci v době VIII. sjezdu. Bylo to teprve něco přes deset měsíců od vyhnání okupantů. Důsledky okupace byly proto patrny za každém kroku. Tíha hospodářské obnovy republiky doléhala plně na bedra naší strany, revolučního odborového hnutí a poctivých lesných soudruhů ze sociální demokracie. Orgány Národní fronty však, od místních národních výborů až po Prozatímní národní shromáždění a vládu, byly složeny tak straně pestrně. Průlom do politické a hospodářské nadvlády buržoasie byl udělán prosazením části Košického vládního programu — prvé znárodnění v peněžnictví a ve výrobě, národní výbory a zákaz nejreakčnějších stran — ale v rukou buržoasie zůstaly ještě velmi silné hospodářské i politické pozice. A to nejen mimo, ale i uvnitř Národní fronty. Neboť už tehdy ve všech ostatních stranách Národní fronty přicházely stále více ke slovu reakční živly. A tyto reakční živly v tehdejších stranách Národní fronty obnovu republiky nejen nepodporovaly, nýbrž ji přímo sabotovaly a tím takovým úmyslem, přivodit ve vhodném okamžiku úpiný zvrat.

Nejbližší jejich spekulací byly všeobecné volby do Ústavodárného národního shromáždění, konané v květnu 1946. O tom, co už tehdy měli páni za lubem, svědčí mimo jiné jeden, dosud málo známý, ale velmi příznačný fakt.

Ve vítr, že první etapa znárodnění bank a těžkého průmyslu byla prosazena ve formě dekretů prezidenta republiky. Prosadili jsme to různou měrou, ale přece jsme to uměli. Je všeobecně známo, že ve všech věcech je vždy nebezpečí v prodlení, že zejména v těchto věcech je nutno kout železo, dokud je žhavé. Nezapomněli jsme přece nebláhou historii tak zvaného socialismačního výboru po první světové válce. Proto jsme po znárodňovacích dekretech trvali na tom, aby byly ihned schváleny Prozatímním národním shromážděním. Avšak přesto, že toto Prozatímní národní shromáždění bylo svoláno právě za účelem schválení dekretů prezidenta a nad to — jak už jsem dříve řekl — bylo složeno zařízně, museli jsme ve vládě s v Národní frontě svést těžký zápas, aby znárodňovací dekrety byly tímto Prozatímním národním shromážděním schváleny. Reakční chtěli, aby se spočkalo až na Ústavodárné národní shromáždění. Při tom se ale důvodili, že oni prý budou vždy z za každých okolností pro znárodňovací dekrety hlasovat. Na naší námitku, že tak tedy my již můžeme učinit rádi dříve než později, nedovedli ovšem odpovědět.

S čím tehdy spekulovali? Spekulovali s tím, že ve volbách komunisté prohrají a že potom bude možno znárodňovací dekrety zrušit. A to, prosím, bylo na jaře 1946, rok po vyhnání německých okupantů! Jak to v květnových volbách roku 1946 dopadlo, je známo. Komunisté dostali téměř 40% všech hlasů a spolu se sociální demokracií měli v Ústavodárném národním shromáždění většinu. Reakční spekulace pro tentokrát selhaly.

* * *

Klement Gottwald při projevu na IX. sjezdu KSČ

Nám už bylo ovšem tehdy jasno, že tím se pokusy o reakční zvrat nekončily, nýbrž vlastně teprve začaly. Bylo nutno, nad nový, lidově demokratický řád hospodářský i politicky konsolidovat a reakci odhalit a isolovat. Bylo nutno, od reakčních vůdců odpoutat všechny lidi dobré vůle a soustředit je ve velkém táboře budovatelů republiky. Bylo nutno zajistit, aby náš lidově demokratický řád se nezvrhl na cestu zpět ke kapitalismu, nýbrž šel vpřed, k socialismu.

S tohoto hlediska můžeme vývoj uplynulého období dělit na dvě hlavní etapy: za prvé od VIII. sjezdu strany, resp. od voleb do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946 do února roku 1948. Za druhé od února 1948 do dnešního sjezdu strany.

V prvé etapě byla naše pozornost soustředěna na přípravu a provádění dvouletého hospodářského plánu. V roce 1947 byly problémy dvouletky komplikovány velkým suchem a neúrodou, a tím i dodatečnými starostmi o zabezpečení výživy obyvatelstva. Budovatelský program vlády obsahoval dále takové postuláty, jako novou, lidově demokratickou ústavu, řevisi první pozemkové reformy, organisaci a konsolidaci znárodněného peněžnictví a velkopriemyslu, jakož i řadu dalekosáhlých sociálně politických opatření, rychlovlých ve velkém díle národního pojištění. Vnitropolitický běželo o to, stabilisovat poměr mezi Čechy a Slováky, likvidovat zbytky policejně byrokratického systému, upevnit a zdokonalit národní výbory a pomocí nich mobilisovat co nejširší vrstvy lidu k aktivní účasti na správě státu. Zahraniční politiky šlo pak o to, v poválečném spojeneckou politikou vůči Sovětskému svazu a státům lidově demokratickým zajistit bezpečnost republiky i mezinárodně, aby náš lid mohl pokojně budovat svůj osvobozený domov bez obav před novými Mnichovy.

* * *

Tento budovatelský program bylo nutno krok za krokem prosazovat a uskutečňovat v houževnatém zápolení nejen s objektivními obtížemi, nýbrž také se silou vůli těch, kteří tehdy ještě tvořili součást Národní fronty.

Jaká byla taktika těchto lidí? Takováto: připustit ve vládě a v parlamentě jen to, čemu se vůbec — vzhledem k celkovým okolnostem — zabránit nedalo. Starat se při tom, aby původně dobré věc byla co nejvíce zkažena. Využít dále těchto vědomě průvodních kazů, k soustavné sabotáži při provádění daných opatření v praxi, čili provodit jejich nezdar.

Jak se formovaly síly těchto lidí a skupin? Takto: tí jedni, nejvíce kompromitovaní, v květnu zalezli. Báli se soudného dne. Ti druzí, méně kompromitovaní, tvořili součást Národní fronty, byli ve vládě a ve vládních orgánech, drželi nad těmi prvními ochrannou ruku a vyčkávali »jak se to vystřídří«. Cím více jsme se vzdalovali od dne osvobození, tím více se obě skupiny blokovaly. Jedna pomáhala druhé, a tím více se některé složky dřívější Národní fronty odrozovaly. Došlo to nakonec tak daleko, že se některé složky, logální složky Národní fronty, staly hlásnou troubou illegální reakce.

Při této příležitosti je nutno říci něco o tehdejším vývoji sociální demokracie. Sociálně demokratická strana, obnovená pod vedením soudruhů Fierlingra, Erbana, Johna, Jankovcové a jiných poctivých levých soudruhů a soudružek, nastoupila po květnu 1945 správnou cestu spolupráce s komunistickou stranou, cestu Národní fronty a spojenectví se Sovětským svazem, prostě cestu lidově demokratického Československa. Proto také byl proti ní podnikán zevnitř i zvenčí soustředěný nápor domácí i cizí reakce. Páni chtěli, aby sociální demokracie schrála v rozhodujícím okamžiku pohlovou roli, jako Tusarova pravice v roce 1920. Na brněnském sjezdu sociální demokracie v prosinci 1947, kde vyhrála těsnou většinou a podvodem pravice, myšleli mnozí páni, že už to mají zajištěno. Nu, radost jejich netrvala dlouho. Už v lednu 1948 se mohli přesvědčit, že nejen Gottwald, ale také Fierlinger není Tusar. (Veselý potlesk.)

* * *

Než buď jak buď, toto všechno reakce před únorem nevědila a proto, jako každý cikán, hádala podle své planety. Nejvíce se snaží její hazardérské, protiústavní a protilidové rozvratnictví ukázalo v souvislosti se snahou a následovými obtížemi roku 1947/48. Šlo tehdy pro naše lidi, zejména pro dělnictvo a ostatní městské vrstvy v právem slova smyslu o chléb vezdejší. Co je za takových okolností pro skutečného vlastence nejdůležitější, než nechat všechny spory stranou a druhné se starat o zabezpečení zásob té nejnutnější výživy? Byly dva prameny, a nichž bylo možno tehdy čerpat. Především pramen domácí, to jest přeštání všeho, co může postrádat venkov, pro řádné zásobování měst. Za druhé to byl pramen cizí, to jest nákupy potravin, zejména chlebovin a krmivovin z hranic. Pokud běží o čerpání z pramenů vnitřních, známe tehdejší postoj naší reakce. Dát co nejméně — to bylo jejím heslem. Není záhadou reakce, že tato parola nemůla očekávaný účinek. Věnovali jsme v tomto kritickém roce na našem venkově tolik finančních a jiných prostředků a lidí, že rozvratný, vyhlašovaný úmysl reakce byl vesměs zkřížen. A pokud běží o zahraniční zdroje? Tady se především ukázala prozíravost našeho dvouletého plánu. Vyvážili a znárodňovali jsme různá průmyslové zboží, abychom mohli v letech zásobovacích obtíží platit dovoz potravin. Nic a nikde jsme nechtěli zadarmo. Jak se k nám zachovali? Západ se vůči nám skrýval za hradbu různých tak zvaných doložek, to jest výmyslů povolení, které trvala ještě z válečných dob — a nedal nám v chlebových a v krmivech nic podstatného, i kdybychom platili v dolarech nebo zlatem a napřed. Chtěli nás v dohodě s domácí reakcí prostě vyhladovět. Naproti tomu Sovětský svaz, ač sám vyčerpán několika suchými lety, prodal nám za nejvýhodnějších podmínek — co do ceny, co do úvěru a co do lhůt a způsobu placení — takové množství chlebového a krmného obilí, které nám umožnilo překonat těžkou výživovou krisi roku 1947/48. (Potlesk.) A přesto, nebo právě proto, že reakční páni dobře věděli, jakou posilující roli sehrál Sovětský svaz při překonání naší výživové krise 1947/48 a jak nacpali bacafoně se při této příležitosti zachoval imperialistický západ — přesto všechno zneposmenují jedinou příležitost, aby poměr naší republiky k Sovětskému svazu zkalili a otrávili.

Prostě hlad, v pravém slova smyslu hlad našeho lidu, byl vysokou položkou v rozpočtech reakčních. Myslíte, že je to něco neobvyčejného? Nemyslte se! Historie nás učí, že s hladem a s rozvratem reakce vždycky počítala jako s hlavní položkou pro svoje nekalé cíle. Cím se to vysvětluje? Vysvětluje se to tím, že od moci odtrhnutá anebo jen odstrčená reakce chce širokým vrstvám lidu dokázat, že život pokrokový není s to, zvládnout hospodářství a vůbec správu věcí veřejných, takže zbývá jen jediná cesta: zpět do chomoutu reakce. V dějinách k takovým koncům často došlo, takže nelze upřít, že reakce mohla doufat. Ovšem, hoet nepočítal s hostinským. A proto to tak dopadlo.

* * *

A nyní dovolte, abych se zastavil u oněch pamětních událostí únorových.

Oč v únoru především šlo? V únoru 1948 se domácí i zahraniční reakce pokusila o základní zvrat mocenských sil v Československé republice. Jestli od května 1945 do února 1948 šlapka vývoje přes všechny výkyvy ukazovala generální směr přes lidovou demokracii k socialismu — pak po únoru 1948 měla podle plánu reakce ukazovat jednoznačně změny směr ke kapitalismu. Prostě, šlo o znovuzřízení kapitalismu v Československé republice. To je jádro věci a všechno ostatní je více méně chatrná slupka.

Proč reakce zkáhla k pokusu o puč právě v únoru 1948? To mělo dvě hlavní příčiny. Jedna příčina spočívala v tom, že reakčníci chtěli odstraňovat vypínění vládního programu, zejména pak chtěli znemožnit přijetí nové ústavy. Vědělo se nová ústava, která by kodifikovala všechny důležité změny, k nimž po květnu 1945 došlo, která by prostě utvrdila lidově demokratický řád naší republiky, by byla důležitou závorou proti pokusům o restauraci kapitalismu. Proto reakce dělala všechno možné, aby Ustavodárné národní shromáždění nesplnilo svůj hlavní úkol, to jest přijetí nové ústavy. Druhá příčina únorového pokusu o puč byl strach reakce před volbami. Vy víte, že naše strana už v lednu 1947 vyhlásila heslo: získání většiny národa pro svoji politiku, což se mělo projevit také v následujících parlamentních volbách. My jsme už tehdy ukázali prstem na nejzy reakčních živlů v různých stranách Národní fronty. Dokazovali jsme, že by vyčlenění republiky mohla jíti daleko rychleji kupředu, kdyby nebylo zákaznické práce reakce ve vládě, v parlamentě, v národních výborech a ve veřejném životě vůbec. Tkanovší jsme, že — aby tomu mohlo být čeleno — musí lid vybavit svoji komunistickou stranu ještě větší důvěrou a musí musí se za ni i při volbách postavit ve své většině a tou měrou, jak se reakční elementy v jiných stranách odhalovaly, jak stále více ukazovaly svoji pravou, protilidovou tvář a jak na druhé straně se lid stále více přesvědčoval o poctivé práci a poctivé politice komunistů — tou měrou stávalo se stále zřejmější, že jid ve své většině i ve volbách bude s komunisty. Tomu ovšem reakce chtěla předejít stůj co stůj a proto provedla svůj únorový pokus o reakční puč.

2.

3.

DIKTATURA EXPANDUJE

Totalitní režim budovala KSČ rychle a bez skrupulí. Skutečné i domnělé protivníky likvidovala bez lítosti. Po sovětském vzoru si vytvořila vlastní pravidla, metody a instituce, které většinou nedbaly na zákonnost. V rozdělené české společnosti nebylo jasné, kdo je kdo, komu se může důvěřovat. Češi stáli proti Čechům. Třídní justice rázně zlikvidovala soudcovskou nezávislost. Všechny zločinné rozsudky umožnil a legalizoval zákon „na ochranu republiky" číslo 231/1948 Sbírky ze 6. října 1948. V politických procesech rozhodovalo vedení KSČ: kdy se bude proces konat, kdo bude žalován, jaká bude obžaloba a jaké budou tresty. Odbojovou skupinu „Praha – Žatec" tvořili vojáci a civilisté. Hned po válce komunisté zcela ovládli některé důležité útvary zřízené po vzoru Rudé armády, např. Hlavní správu obranného zpravodajství (OBZ). Měli své „důvěrníky" od nejmenší vojenské jednotky až po generální štáb. Po komunistickém puči nastala čistka. Byla vedena třemi směry: proti generalitě, proti vyšším důstojníkům, účastníkům druhého odboje a proti důstojníkům v rozpuštěných branných organizacích, ve vojenských školách a Památníku odboje. Vojenské soudy je posílaly na popraviště, odsuzovaly na doživotí nebo k vysokým trestům. V boji proti „třídnímu nepříteli" tvořila mocnou oporu režimu Státní bezpečnost (StB). Prudce narůstal počet jejích členů, z nichž mnozí neměli dokončené ani základní vzdělání. Nekompetentnost nahrazovali pracovním elánem a brutalitou. StB vyvolávala pocit nebezpečí a neustálého ohrožení ve společnosti. Sledovala skutečné odpůrce režimu, ale také si je vymýšlela, čímž vytvářela zdání vlastní nepostradatelnosti. Metody provokace byly naprosto běžné a z hlediska výsledků kladně hodnocené. Oběťmi provokací se stalo množství nevinných lidí. Tisíce politických vězňů zaplnily komunistické kriminály a lágry. Politické násilí vtrhlo do měst, městeček a obcí a nenávratně změnilo životy lidí.

1. Zákon, podle kterého byla většina politických vězňů odsouzena, byl ve sněmovně přijat jednomyslně, stejně jako zákon o Státním soudu.
(**Foto:** ***Archiv bezpečnostních složek***)

2. Rudé právo, deník s nejvyšším nákladem, sehrávalo klíčovou roli v ideologické propagandě.
(**Foto:** ***Knihovna Jána Langoše***)

3. Ministr národní obrany Ludvík Svoboda patřil k válečným hrdinům, podpořil KSČ a přihlížel perzekuci v československé armádě.
(**Foto:** ***archiv Jaroslava Rokoského***)

SVOBODNÁ EVROPA

Č. 17

JDE TO A PŮJDE TO!

Za války bývá zvykem, že generální štáby bojujících stran vydávají zprávy, ze kterých se svět dovídá, jak to vypadá na bojišti, kdo útočí a kdo ustupuje. V boji, který proti režimu pozvedla československá lidová opposice, se pochopitelně žádné buletiny nevydávají; boj lidu proti režimu se řídí jinými zákony než boj ozbrojených armád.

A přece i z našeho domácího bojiště problesku je stále více a více zpráv, které ukazují, jak lid utužuje svoji solidaritu a jak bojuje za splnění svých požadavků: Stalo se na příklad, že v textilce na Pardubicku ohlásilo ředitelství propuštění většího počtu žen. Výpovědi byly dány 3. dubna, závodní rada protestovala a když jednání ztroskotalo, šlo celé osazenstvo do stávky. Stávka trvala 7 hodin. Krajská odborová rada se polekala a dala pokyn, aby výpovědi byly odvolány. Dělnictvo vyhrálo na celé čáře, a protože se taková událost neutají, **vyvodili si z ní poučení dělníci i jejich zástupci v celé řadě jiných průmyslových středisek. Poučení takové, že to jde, jen když se vezme věc správně do ruky.**

Poslyšte, co se stalo v Otrokovicích u Zlína: Dne 26. června tam začali policajti šacovat na nádraží několik dělníků, zdali u sebe nemají kožené nebo gumové odpadky. Postižení si to nedali líbit, přihlížející dělníci jim přiskočili na pomoc a uštědřili esenbáckým snaživcům takový výprask, že si o tom vypravuje celé široké okolí. **Vidíte — oni ani ti policajti nejsou všemocní, a v Otrokovicích dostali malou ukázku, jak to s nimi dopadne, budou-li stát s režimem proti lidu, místo aby chránili lid před režimem.**

Máme čerstvé zprávy z celé řady JZD, která pochopitelně nebudeme jmenovat. Družstevníci se v nich pěkně dohodli s národním výborem a sklizňové práce provádějí na dvakrát: ve dne sklízejí pro družstvo, v noci pro sebe. Jinými slovy **uskutečnují žně národní sebeobrany, jak je vyhlásila československá lidová opposice.**

Ale nejčastěji prozradí režim sám, kde je bit. Prozradí to ve svém tisku a rozhlase, ať už naříkáním nebo vzteklým prskáním a nadáváním. Čteme na příklad v „Práci", že v určité továrně ředitelství spolu se závodní radou prohlásily, že zaměstnanci

mohou jezdit domů už v pátek a vracet se až v pondělí. „Je samozřejmé", zlobí se „Práce", že při takové pracovní době se pak nemůže plnit plán." Je samozřejmé — dodává k tomu lidová opposice — že **tam, kde zaměstnanci spolu s odborovými funkcionáři zakročí u správy závodů, uhájí si své pracovní volno!**

Anebo čteme — rovněž v „Práci" — o „líbivé politice" v jednom závodě, kde „funkcionáři odborů vystoupili přímo proti normovatelům, aby tak obhájili měkké normy a vyšší výdělky". Nuže, **takových funkcionářů má dnes československá lidová opposice mnoho a mnoho tisíc,** a jak lze vidět z režimních nářků, jejich boj za lepší postavení dělnictva přináší úspěchy.

Anebo se dovídáme z ostravské „Nové svobody", že při plánování zemědělských dodávek „někteří soudruzi ustoupili **tlaku zdola**". Tlaku zdola? Ustoupili **tlaku lidu, tlaku lidové opposice** a věřte, že s dobrou se potázali!

Anebo se zase ozve soudruh Tesla: „Mnozí funkcionáři", žaluje, „raději hledají cestu nejmenšího odporu, volají po zvýšení tarifů a změkčování norem!" Výborně, funkcionáři! Jen houšť!

Anebo „Práce" soptí proti „rovnostářství". Píše: „Odboroví funkcionáři k tomu mnohdy přihlížejí, prý pro klid v domě." Správně, funkcionáři! Jen se nedat!

Anebo soudruh Tesla znovu žaluje — můžete si to ověřit v „Práci" ze 4. července — že na Krumlovsku" dokonce i funkcionáři závodních rad si stěžují na nízké výdělky traktoristů a žádají zvýšení základních tarifů a sazeb . . ." Na Krumlovsku? Jinde také, soudruhu Teslo! **V tisících továren, STS, a jiných podniků, po celé naší vlasti, po celé domácí frontě, na níž je lidová opposice v útoku.**

Vidíte, jde to! **Jde to všude, kde lid odhodlaně stojí za svými požadavky a kde podporuje svoje mluvčí.** Režim naříká na reakci, na anarchosyndikalism a na všechno možné, ale ustupuje a musí ustupovat. **Jde to a půjde to čím dále tím lépe!**

Letošní žně jsou **žněmi sebeobrany národa.** Spoluprací všech v nich zajistíme úrodu před hltavostí režimu, který ji chce opět bezohledně zašantročit.

1.

2.

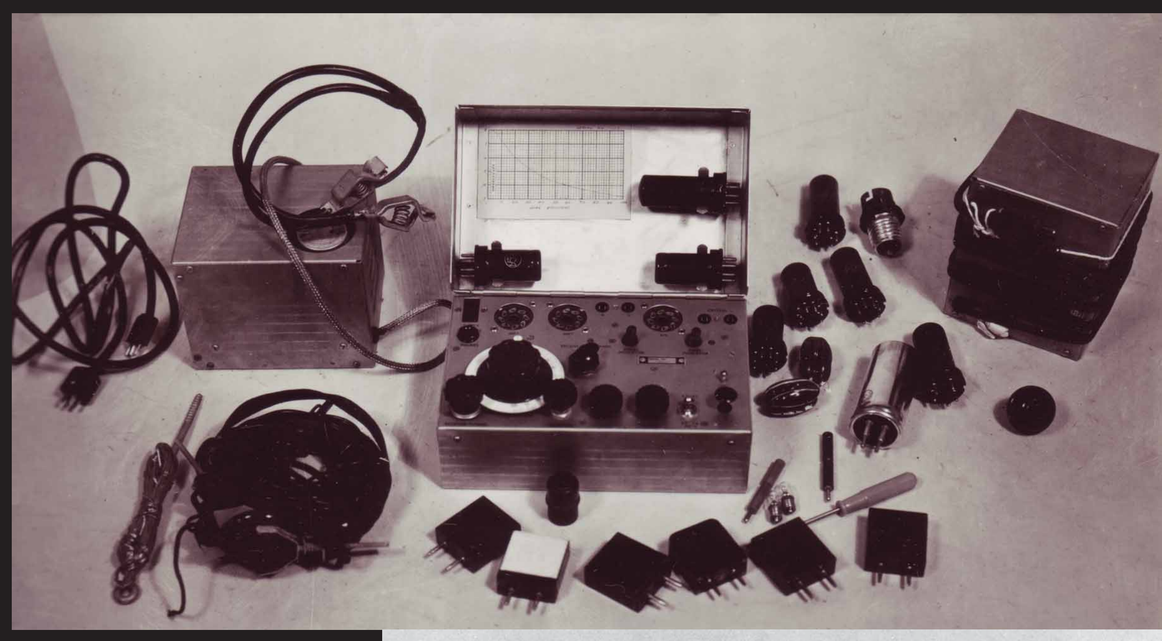

3.

4.

TŘETÍ ODBOJ A JEHO PODOBY

Třetí odboj – tj. protikomunistický odpor a odboj – měl v padesátých letech dvacátého století nezastupitelné místo a musí být vnímán jako nedílná součást doby. I podle hlášení komunistické tajné policie se ho zúčastňovaly desetitisíce lidí, jen odsouzených bylo na začátku padesátých let více než 25 tisíc. Dělíme ho do několika složek, z nichž k nejvýznamnějším patří: Třetí zahraniční odboj – již v únorových dnech odcházeli za hranice první odpůrci komunistického režimu, kterým hrozilo zatčení. Brzy se v exilu ocitlo několik desítek tisíc uprchlíků, kteří ustavovali organizace, vydávali časopisy, snažili se být užiteční – mnozí z nich skončili v redakcích četných radiových stanic, k nejznámějším patřila Svobodná Evropa a Hlas Ameriky. Pokusy o ozbrojené převraty patřily k nejnebezpečnějším akcím z hlediska režimu. Tajná policie – Státní bezpečnost (StB) je zvláště sledovala, používala nejrůznějších forem provokací, aby je dostala pod kontrolu a poté zlikvidovala. O jeden z takových převratů se pokusila i žatecká posádka. Domácí protikomunistický odpor je odbojovou kategorií, pod níž se skrývá celý kaleidoskop činů: tvorba letáků a jejich šíření, organizované přechody hranic, soustřeďování a posílání zpráv, činnost kurýrů a jejich přechovávání doma, partyzáni a jejich akce na domácí půdě a hlavně vytváření odbojových skupin, které přijímaly nejrůznější jména, např. Pravda vítězí, Věrni zůstaneme, Černý lev, Lilka, Odboj Jana Masaryka, Legie svobody - DAAK a další.

1. Jeden z letáků Svobodné Evropy č. 17 „Jde to a půjde to!".
(**Foto:** ***archiv Václava Vebera***)

2. Ferdinand Peroutka, první ředitel rádia Svobodná Evropa.
(**Foto:** ***archiv Jaroslava Rokoského***)

3. Státní bezpečností zabavená vysílačka patřící jedné z moravských odbojových skupin.
(**Foto:** ***Archiv bezpečnostních složek***)

4. Vybavení jednoho z mnoha kurýrů, kteří ve službách západních zpravodajských služeb přecházeli hranice do komunistického Československa. Průkaz totožnosti je pochopitelně falešný.
(**Foto:** ***Archiv bezpečnostních složek***)

1.

2.

3.

ARMÁDA A BEZPEČNOSTNÍ SBORY PO ÚNORU 1948

Výstavba československé armády (ČSA) v letech 1945–1948 sice formálně navazovala na tradice, právní normy, řády a předpisy armády první československé republiky, v praxi však byla významným způsobem poznamenána spory mezi zastánci různých názorů na podobu a charakter československé branné moci. Tyto spory věrně odrážely průběh mocenského boje mezi KSČ a nekomunistickými stranami, které se snažily komunistům neúspěšně zabránit v postupném ovládnutí ozbrojených a bezpečnostních sil. Největší část velitelského sboru ČSA tvořili důstojníci předmnichovské armády. Část z nich byla za války perzekvována za účast v odboji. Méně početnou, avšak významnou skupinu představovali příslušníci zahraničního odboje. Příslušníky ČSA se stalo i mnoho důstojníků armády někdejšího Slovenského štátu, veteránů SNP, bývalých partyzánů či bývalých příslušníků vládního vojska. Mezi jednotlivými skupinami existovala velmi silná rivalita, čehož komunisté dovedně využívali. Zvýšenou aktivitu komunistů v bezpečnostních a ozbrojených silách obecně umožnilo zrušení zákazu činnosti politických stran v jejich rámci. Komunisté ovládli Obranné zpravodajství (OBZ) a Hlavní správu vojenské osvěty (HSVO). V únoru 1948 sice KSČ armádu ještě zcela neovládala, jak však pravil Klement Gottwald „politicky ji neutralizovala".

Vzápětí po únoru 1948 přikročilo vedení KSČ k čistkám v bezpečnostních a ozbrojených silách. V první fázi se jednalo o odstraňování politicky nespolehlivých osob, především těch, u nichž nebyly jakékoliv pochyby o nepřátelském postoji k novému režimu. Skutečně systémové změny byly započaty až na přelomu let 1948–1949 v souvislosti s tím, jak KSČ upevňovala svou moc. V prvních měsících roku 1949 padla řada důležitých rozhodnutí (mobilizace členů strany do armády, přesun velkého počtu protiprávně propuštěných a politicky nespolehlivých důstojníků do pracovních táborů v dubnu 1949). Mezníkem, který potvrdil a urychlil tento vývoj, byl IX. sjezd KSČ v červnu 1949, který se odehrál až po rozbití protistátní skupiny Miloslav Jebavý a spol., jež údajně připravovala ozbrojený převrat.

1. Vrchní velitel československé armády v letech 1945–1948, prezident Edvard Beneš.
(**Foto:** ***Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv***)

2. Tři spolubojovníci, tři rozdílné poúnorové osudy. Vyznamenaní Richard Tesařík, Antonín Sochor a Josef Buršík.
(**Foto:** ***Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv***)

3. Muž, který se dal plně do služeb nastupujícího totalitního režimu. Ministr národní obrany generál Ludvík Svoboda.
(**Foto:** ***Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv***)

1.

2.

3.

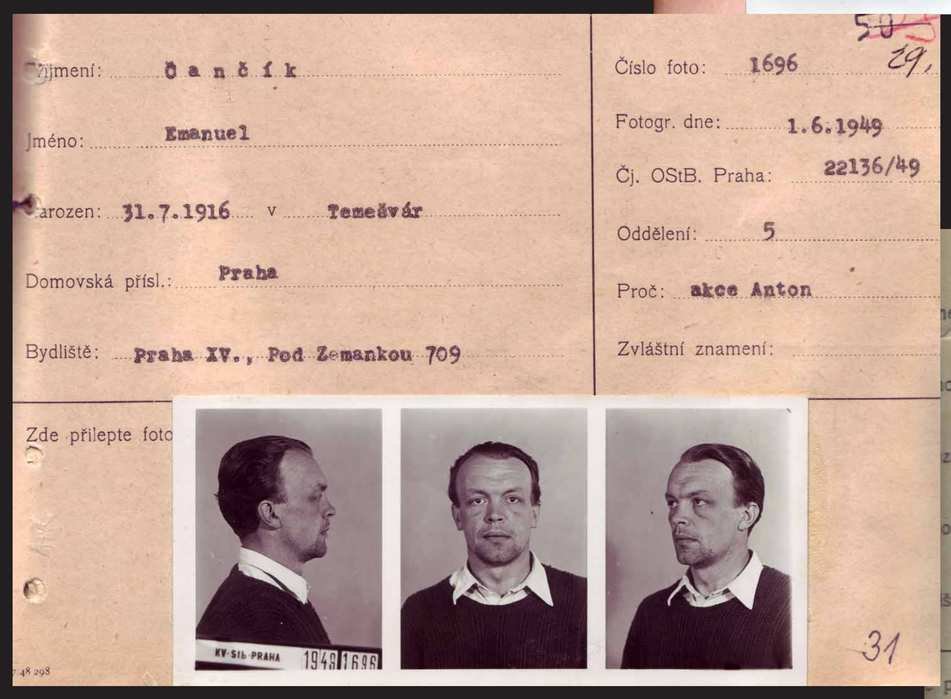

4.

5.

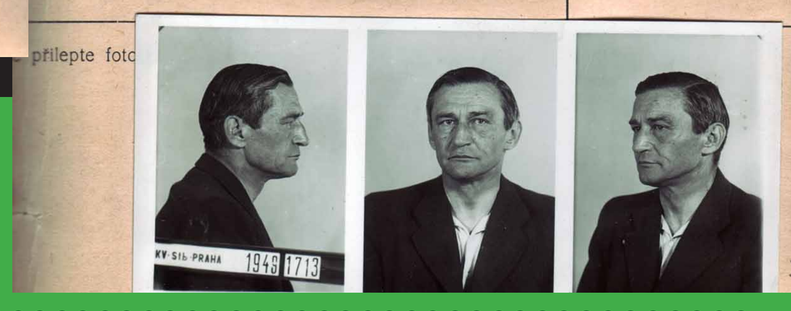

7

POKUSY O VOJENSKÉ OZBROJENÉ PŘEVRATY

Pokusy o ozbrojené převraty představují významnou součást protikomunistického odboje. Většina těchto plánů na násilnou změnu režimu však byla podchycena Státní bezpečností a vojenským obranným zpravodajstvím nebo byla dokonce od počátku součástí příprav na vykonstruovaný soudní proces. Do sítě agentů provokatérů se chytilo několik stovek důstojníků i prostých vojínů, ale i civilistů. Většina z nich se na přípravách ozbrojeného povstání podílela s čistými úmysly a s touhou svrhnout komunistický režim. Jednalo se o lidi nespokojené s novým politickým uspořádáním – nejen o vojáky, kteří za druhé světové války bojovali na západě, ale i o studenty, živnostníky či o příslušníky Sboru národní bezpečnosti. Zřejmě prvním „plánovaným" pokusem o zvrat politického vývoje v Československu byl pokus protistátní skupiny „Pravda vítězí" (počátek roku 1949). Její činnost však fakticky řídil agent vojenského obranného zpravodajství – pplk. Josef Hruška. Výsledkem práce tohoto muže byly tři tresty smrti, kromě dvou mladých studentů Borise Kovaříčka a Karla Bacílka skončil na popravišti i Josef Hruška. Dalšími údajnými pokusy o zvrat poúnorového režimu byly akce odbojářů kolem Jaroslava Borkovce, v níž výraznou úlohu hrál opět voják – mjr. Květoslav Prokeš a pražské ilegální organizace Zvon, jejímž vedoucím byl Emanuel Čančík. V květnu 1949 došlo k mohutné vlně zatýkaní a v následném monstrprocesu bylo vyneseno šest trestů smrti (J. Borkovec, K. Prokeš, V. Janda, E. Čančík, V. Polesný, J. Charvát). Konečně jeden z nejznámějších a největších pokusů o ozbrojený vojenský převrat chystala na jaře 1949 odbojová skupina „Praha-Žatec". Hlavním iniciátorem jejího vzniku byl válečný veterán a bývalý příslušník Cizinecké legie Miloslav Jebavý. Ten po únoru 1948 udržoval v Praze styky s vicekonsulem britského velvyslanectví kapitánem Philipem Wildashem a na jeho popud začal budovat rozvětvenou podzemní síť, jež se měla stát základnou pro ozbrojenou změnu režimu. Vedle Prahy a Žatce (Karel Sabela a spol.), které byly hlavními centry chystaného povstání, se do jeho příprav přímo či nepřímo zapojily i další vojenské a civilní ilegální skupiny (Beroun, Chomutov, Kralovice, Litoměřice, Milovice, Plzeň aj.).

1. Miloslav Jebavý jako voják Cizinecké legie.
(Foto: *SOA Pardubice*)

2. Jedna z obětí provokací Státní bezpečnosti a vojenského obranného zpravodajství, mladý student Právnické fakulty Boris Kovaříček.
(Foto: Archiv bezpečnostních složek)

3. Karel Bacílek, člen protistátní skupiny „Pravda vítězí", který spolu s Borisem Kovaříčkem patřil mezi první oběti z řad protikomunistických odbojářů.
(Foto: *Archiv bezpečnostních složek*)

4. Další z účastníků protikomunistického odboje, Emanuel Čančík, popravený 5. listopadu 1949.
(Foto: Archiv bezpečnostních složek)

5. Mjr. Květoslav Prokeš, jedna z hlavních postav skupiny Jaroslava Borkovce, odsouzený za velezradu a vyzvědačství k trestu smrti v roce 1949.
(Foto: *Archiv bezpečnostních složek*)

1.

2.

3.

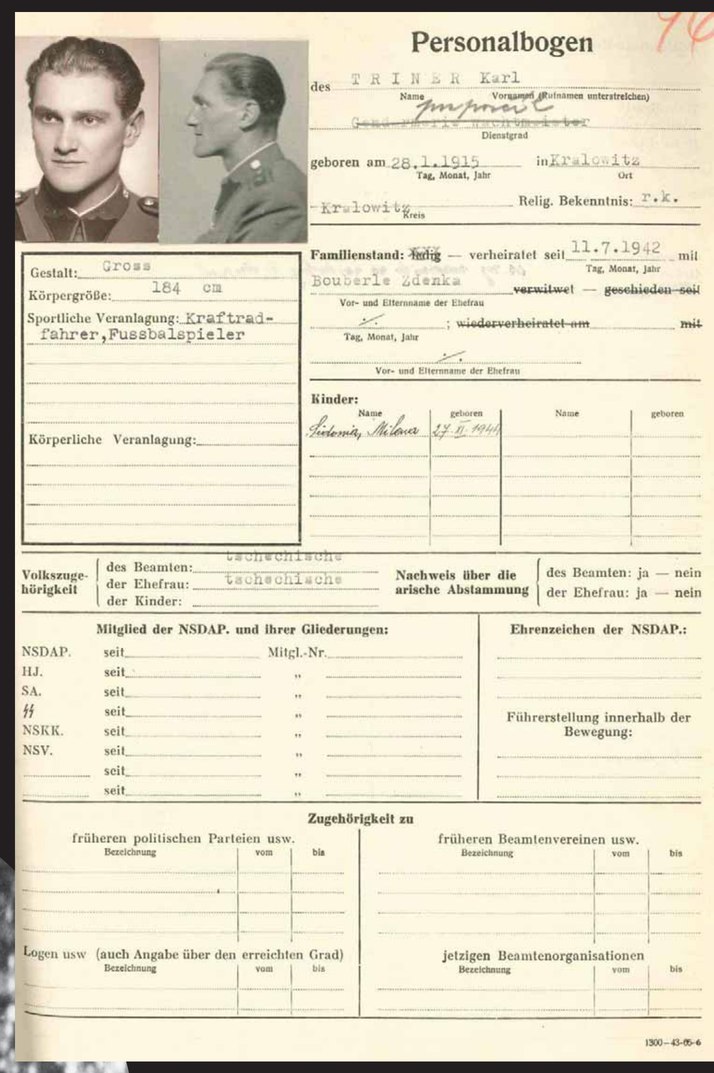

Personalbogen

des TRINER Karl
Name Vorname (Rufnamen unterstreichen)
Oberleutnant
Dienstgrad

geboren am 28.1.1915 in Kralowitz
Tag, Monat, Jahr Ort

Kralowitz Relig. Bekenntnis: r.k.
Kreis

Gestalt: Gross
Körpergröße: 184 cm
Sportliche Veranlagung: Kraftrad-fahrer, Fussbalspieler
Körperliche Veranlagung:

Familienstand: ledig — verheiratet seit 11.7.1942 mit
Bouberle Zdenka
Vor- und Elternname der Ehefrau
verwitwet — geschieden seit
/ ; wiederverheiratet am mit
Tag, Monat, Jahr
/.
Vor- und Elternname der Ehefrau

Kinder:

Name	geboren	Name	geboren
Triner, Milena	17.9.1944		

Volkszugehörigkeit: des Beamten: tschechische; der Ehefrau: tschechische; der Kinder:

Nachweis über die arische Abstammung: des Beamten: ja — nein; der Ehefrau: ja — nein

Mitglied der NSDAP. und ihrer Gliederungen:

NSDAP. seit Mitgl.-Nr.
HJ. seit ,,
SA. seit ,,
SS seit ,,
NSKK. seit ,,
NSV. seit ,,
seit ,,
seit ,,

Ehrenzeichen der NSDAP.:

Führerstellung innerhalb der Bewegung:

Zugehörigkeit zu

früheren politischen Parteien usw.

Bezeichnung	vom	bis

früheren Beamtenvereinen usw.

Bezeichnung	vom	bis

Logen usw (auch Angabe über den erreichten Grad)

Bezeichnung	vom	bis

jetzigen Beamtenorganisationen

Bezeichnung	vom	bis

1300 – 43-05-6

4.

ŽATECKÁ CIVILNÍ ODBOJOVÁ SKUPINA – VÁCLAV ŽATECKÝ a spol.

Paralelně s ilegální skupinou příslušníků žatecké vojenské posádky, vedenou štábním kapitánem Karlem Sabelou, se kolem žateckého restauratéra Jiřího Vovsa zformovala druhá žatecká ilegální skupina z civilních osob. Byli to lidé, kteří nesouhlasili se změnou politických poměrů po únoru 1948. Většiny z nich se změny přímo existenčně dotkly (např. vyhození příslušníci Sboru národní bezpečnosti (SNB) František Ouřada, Stanislav Körner, Antonín Zajíček, František Šebesta, řídící učitel Antonín Vinš ad.). Zpočátku pouze skupina příležitostných návštěvníků Vovsovy restaurace se poté, co od léta 1948 začal J. Vovsa pravidelně navštěvovat M. Jebavý (znali se ještě z dob před válkou), změnila v jádro protistátní skupiny, která prostřednictvím Jebavého navazovala kontakty s ostatními skupinami v kraji. U Vovsa se Jebavý setkal s dalším přítelem z dob před válkou Václavem Žateckým, který se měl stát jednou z čelných postav povstání na Žatecku. V září 1948 bylo údajně dohodnuto, že bude zformována ilegální skupina, jejímž cílem bude zorganizování násilného převratu v Československu. Bývalý příslušník SNB F. Ouřada potvrdil, že pokud se do příprav ozbrojeného převratu zapojí vojáci, tak s nimi půjdou i všichni bývalí příslušníci SNB, propuštění po únoru 1948. Václav Žatecký měl dohodnout zapojení Volyňských Čechů. Prostřednictvím praporčíka Josefa Novotného se Vovsově skupině skutečně podařilo navázat kontakt s vojáky a jejich schůzek se začal zúčastňovat i štábní kapitán Sabela. Zásluhou J. Vovsa se podařilo získat napojení na další skupiny v Bílině, Lounech a Chomutově. V prosinci 1948 se v jeho bytě uskutečnila tajná schůzka, jíž se účastnilo celkem 8 lidí (M. Jebavý, S. Körner, K. Sabela, F. Ouřada, F. Šebesta, J. Voves, V. Žatecký, A. Zajíček). Jebavý přítomné informoval o tom, v jakém stavu se nacházejí přípravy ozbrojeného převratu. Bylo dokonce již stanoveno jeho datum. Převrat, který byl po několika odkladech naplánován na 8. března 1949 se nakonec neuskutečnil, protože J. Vovsa a ostatní pozatýkala počátkem března Státní bezpečnost. Jiří Voves byl souzen přímo s hlavními iniciátory údajného převratu M. Jebavým, K. Sabelou, B. Hubálkem a dalšími. Dostal doživotí. Ostatní členové žatecké ilegální skupiny označené jako Václav Žatecký a spol., byli v počtu 11 osob ve dnech 11. – 13. 7. 1949 odsouzeni Státním soudem v Praze k trestům odnětí svobody v rozmezí od 4 do 12 let.

1. Vězeňská fotografie Jiřího Vovsa.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

3. Václav Žatecký jako vězeň komunistického režimu.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

2. Václav Žatecký jako příslušník 311. bombardovací perutě ve Velké Británii.
(**Foto:** ***Vojenský ústřední archiv-Vojenský historický archiv***)

4. Mezi zatčenými odbojáři byli i příslušníci SNB. Ukázka z personálního spisu praporčíka Karla Trinera.
(**Foto:** ***Archiv bezpečnostních složek***)

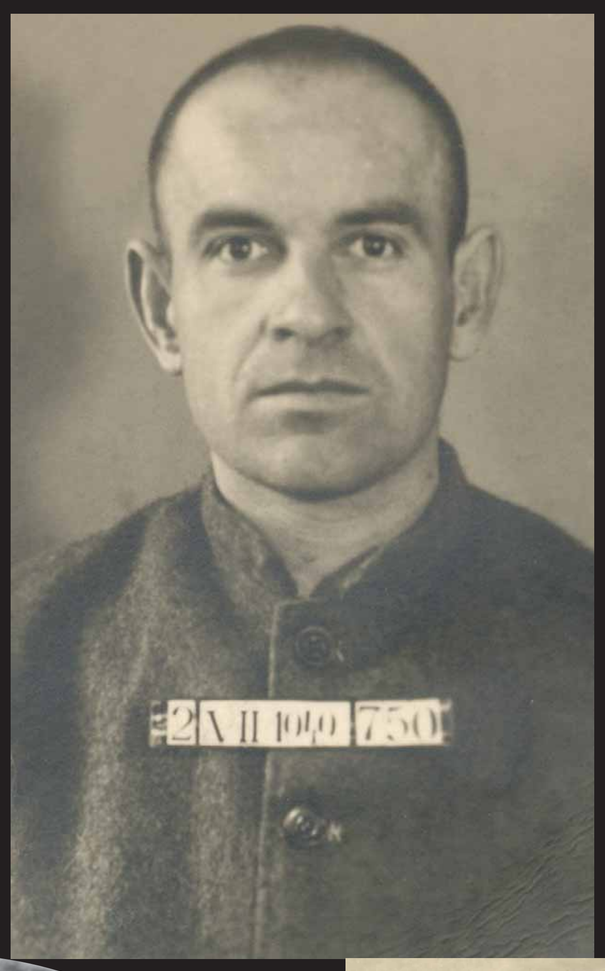

1.

2.

3.

Jméno	Datum narození	Výše trestu
Douša Antonín	26. 12. 1925	nezjištěno
Drábek Vladimír	2. 1. 1920	3 a půl roku
Dubský Jiří	4. 1. 1926	nezjištěno
Dufek Václav	7. 12. 1898	18 let
Fikrt Jiří	30. 5. 1923	16 let
Haničák Josef	12. 4. 1925	zproštěn obžaloby
Harabuza Dominik	22. 5. 1909	4 roky
Jabor František	23. 2. 1925	15 let
Janáček Ladislav	13. 10. 1923	25 let
Jaroš František	31. 5. 1925	zproštěn obžaloby
Jenč Vlastimil	13. 7. 1924	14 měsíců
Kadlec Ctibor	29. 10. 1925	14 měsíců
Klein Karel	4. 11. 1895	1 a půl roku
Kovařík Josef	18. 11. 1927	12 let
Laštovka Lumír	1. 4. 1925	1 a půl roku
Ledvina Josef	14. 3. 1923	20 let
Lhoták Vlastimil	18. 8. 1923	8 let
Löppen Marcel	5. 9. 1926	1 a půl roku
Malý Tadeáš	4. 5. 1923	1 rok
Masopust Josef	5. 11. 1911	2 roky
Mospan Josef	5. 2. 1927	zproštěn obžaloby
Němeček Přemysl	14. 12. 1925	20 let
Novotný Antonín	17. 8. 1889	18 let
Nový Václav	6. 11. 1923	1 rok
Podaný Rudolf	22. 3. 1927	23 let
Proksa Jan	23. 12. 1925	nezjištěno
Rašín Vlastimil	22. 9. 1896	3 roky
Roubal Cyril	5. 7. 1898	2 a půl roku
Stehlík Miloslav	24. 6. 1925	21 let
Stoy Arnošt	14. 3. 1925	1 rok
Šilhánek Ladislav	16. 8. 1923	doživotí
Voltr Karel	14. 9. 1926	8 let
Vyskočil Zbyněk	16. 6. 1924	8 let
Wohlgemuth Miroslav	26. 5. 1925	1 rok
Zána Oldřich	15. 1. 1927	1 rok
Žaloudek Karel	22. 12. 1926	1 rok

4.

ŽATECKÁ VOJENSKÁ ODBOJOVÁ SKUPINA

Největším procesem s důstojníky československé armády byl soudní proces se skupinou „Praha-Žatec", která podle obžaloby usilovala o státní převrat. Výraznou úlohu v chystaném převratu hrála žatecká vojenská posádka, která měla vyjet na pomoc odbojářům v Praze. S žateckými důstojníky navázala spolupráci civilní skupina Jiřího Vovsa, správce nádražní restaurace v Žatci, a to zřejmě přes praporčíka Antonína Novotného ze 4. tankové roty. Praporčík Novotný údajně donášel Jiřímu Vovsovi zprávy o náladách v žatecké posádce a poskytl mu prý mj. informaci o chystané vzpouře mezi mužstvem. Na podzim roku 1948 se hlavní vojenskou osobou v žatecké ilegální skupině stal kpt. Karel Sabela, velitel 4. roty 21. tankové brigády, který měl pro převrat získat asi dvacet tanků a část posádky. Jeho úkolem mělo být nejprve obsadit žatecká kasárna a důležité budovy ve městě a pak vyjet s tanky na pomoc pražské části ilegální skupiny. Spolu s vojáky z dalších posádek měl obsadit ruzyňské letiště, Ministerstvo národní obrany a další klíčová ministerstva, pankráckou věznici a budovu ÚV KSČ. Jako první ze žatecké posádky byl 4. 3. 1949 zatčen kpt. Karel Sabela. Po výsleších hlavních členů skupiny následovala další vlna zatýkání mezi žateckými vojáky – ke dni 22. března 1949 jich bylo zadrženo 36.

1. Příslušníci žatecké posádky, zatčení v souvislosti s chystaným převratem ilegální skupiny „Praha-Žatec" – Ladislav Šilhánek.
(**Foto: Národní archiv**)

2. Ladislav Janáček
(**Foto: Národní archiv**)

3. Josef Kovařík
(**Foto: Národní archiv**)

4. tabulka

1.

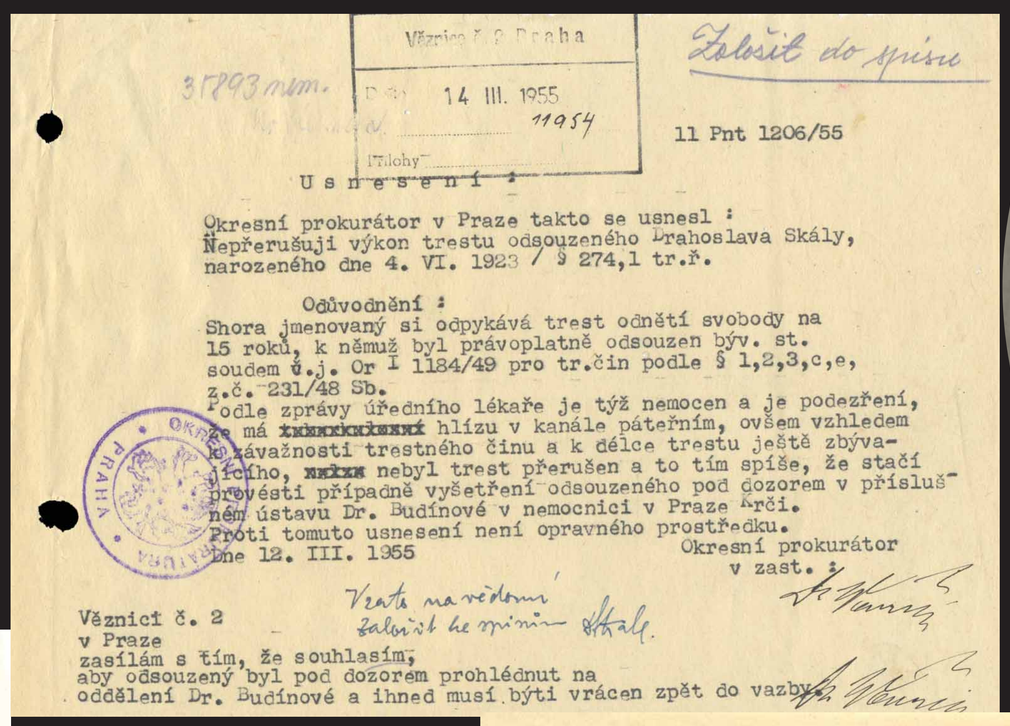

2.

3.

4.

SPOLUPRACUJÍCÍ VOJENSKÉ POSÁDKY – PLZEŇ A CHOMUTOV

Prostřednictvím desátníka Ladislava Šilhánka, plzeňského rodáka, se štábní kapitán Karel Sabela pokusil v lednu 1949 navázat spojení s příslušníky plzeňských vojenských útvarů. Šilhánek jeho příkazy splnil a o činnosti ilegální skupiny v Žatci informoval příslušníky útvaru vojenské hudby č. 8828 Plzeň, svobodníky Drahoslava Skálu a Jana Proksu, kteří měli za úkol sehnat spolehlivé lidi a především vypátrat, kde jsou umístěny sklady tankové munice. Podle původních plánů měl Šilhánek v den převratu poslat do Plzně prázdné nákladní automobily, které měl Proksa naplnit střelivem pro tanky Cromwel (ukázalo se však, že tanková munice nebyla uskladněna v Plzni, ale v Nýřanech). Koncem února 1949 přišel Šilhánek s novým upraveným plánem. Do Plzně měly být vyslány tři tanky, jež zde měly za pomoci osob získaných Proksou obsadit vysílačku. Plzeňské skupině hrozilo odhalení už v průběhu února 1949, kdy Obranné zpravodajství začalo na základě udání dělesloužícího četaře Jaroslava Kopejtka vyšetřovat Skálu kvůli organizování protistátní skupiny. Aktivních příprav se v Plzni účastnil jeden důstojník, štábní kapitán Josef Kučera z VÚ 2116, jeden rotmistr, 9 vojínů, celkem 11 osob. Další vojenskou posádkou, jejíž příslušníci měli v úmyslu se do chystaného povstání zapojit, byl Chomutov. Zde byl hlavním organizátorem poručík Josef Latín. Za velitele povstání v Chomutově byl určen pplk. Karel Prášil. Další vojáci zasvěcení do příprav převratu byli štábní praporčík Josef Plachý, štábní kapitán MVDr. Josef Němec, praporčík Štěpán Bartíšek, praporčík Jaroslav Papoušek, praporčík pěchoty Čeněk Bečka. Soud s chomutovskými vojáky proběhl 13. 6. 1949 a všichni byli odsouzeni k vysokým trestům odnětí svobody.

1. Jeden z mužů, kteří se z komunistického kriminálu nevrátili - svobodník Drahoslav Skála.
(**Foto: Národní archiv**)

2. Ani beznadějný zdravotní stav Drahoslava Skály nepřiměl okresního prokurátora k přerušení trestu.
(**Foto: Národní archiv**)

3. Vyrozumění o úmrtí politického vězně Drahoslava Skály.
(**Foto: Národní archiv**)

4. Vězeňská fotografie poručíka Josefa Latína.
(**Foto: Národní archiv**)

1.

2.

4.

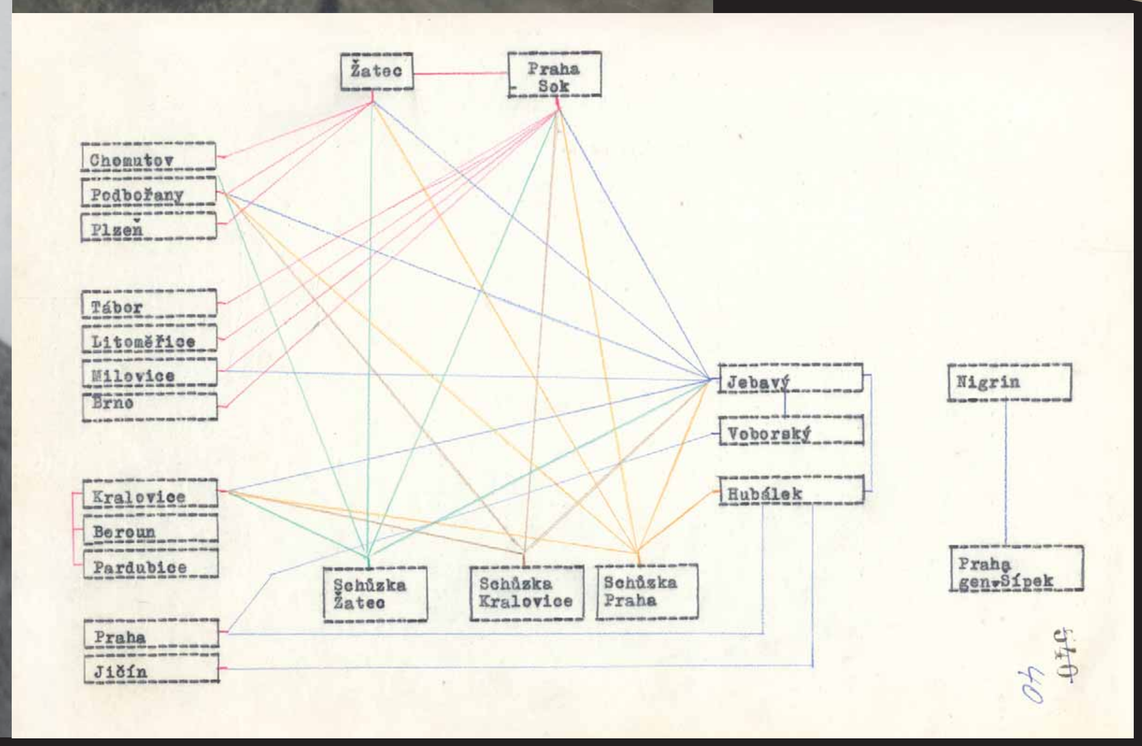

3.

SPOLUPRACUJÍCÍ VOJENSKÉ POSÁDKY – BEROUN A KRALOVICE

V údajných plánech Miloslava Jebavého a dalších na ozbrojený převrat měly vedle žatecké posádky figurovat i jiné, menší vojenské útvary. Jejich úkolem bylo přispěchat po začátku protikomunistického povstání do metropole, aby zde napomohly stabilizovat situaci, případně se měly zapojit do probíhajících bojů. Jednalo se mj. o posádky z Berouna a z Kralovic, s nimiž se počítalo pro obsazení levého břehu Vltavy. Jelikož se odbojářům nepodařilo před rozbitím jejich organizace do berounské posádky významněji proniknout (jediným získaným se stal zřejmě pplk. Hubert Fišer), sázeli především na kralovický útvar. Dle materiálů StB a vojenského obranného zpravodajství zde vznikla podzemní vojenská skupina v čele s kapitánem Františkem Šlajsem. Tohoto muže o existenci příprav na protikomunistický převrat zpravil řídící učitel z Kralovic Antonín Vinš, který byl napojen na Jebavého přes svého bratrance Jiřího Vovsa. Dalšími vojáky z Kralovic zasvěcenými do chystané akce byli nadporučík Michal Babič, poručík Miloslav Jindra a kapitán Arnošt Miklas. Kapitán František Šlajs, který se zhostil pokusu zapojit posádku v Berouně (sám tam totiž dříve sloužil), se prý osobně zúčastnil poslední tajné schůzky spiklenců, jež se konala v Praze 27. února 1949. Na ní údajně navrhl uskutečnit převrat již 5. března 1949. V ten den se měl totiž vracet se svou rotou vlakem přes Prahu do Kralovic z ostrých střeleb v Milovicích. Šlajsův termín však Jebavý odmítl, což odůvodnil nepřipraveností pražských odbojářů a stanovil nové datum 8. března. V té době však ani berounská, ani kralovická posádka nemohly cokoli učinit, jelikož již proběhlo rozsáhlé zatýkání všech podezřelých.

1. Kapitán František Šlajs ve výkonu trestu. Stejně jako Antonín Vinš byl odsouzen nejdříve na doživotí, posléze mu byl trest „zmírněn“ na 25 let těžkého žaláře. Na svobodu se dostal až 10. května 1962.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

2. Politický vězeň Miloslav Jindra.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

3. Schéma propojení ilegálních skupin údajně připravujících ozbrojený převrat z vyšetřovacího spisu Státní bezpečnosti.
(**Foto:** ***Archiv bezpečnostních složek***)

4. Vězeňská fotografie Antonína Vinše z Kralovic, odsouzeného původně na doživotí. Jeho bratr Václav byl kralovickým fararářem. Právě na jeho faře se později odbývaly tajné schůzky odbojářů.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

1.

2.

3.

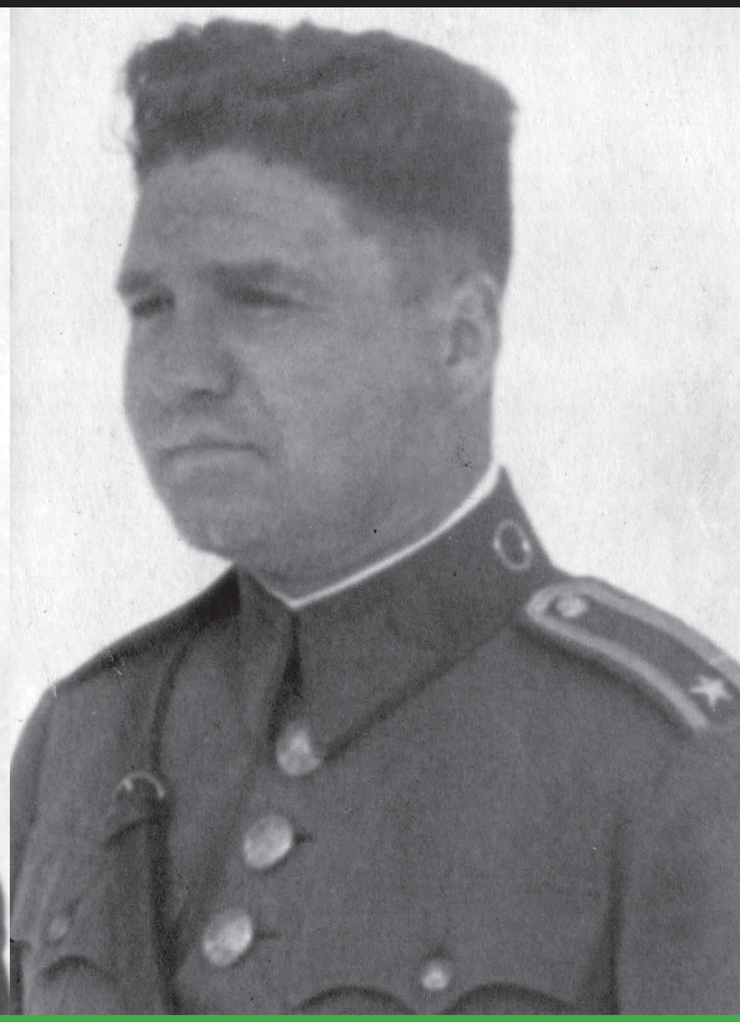

4.

SPOLUPRACUJÍCÍ VOJENSKÉ POSÁDKY – PRAHA, LITOMĚŘICE A MILOVICE

Zapojení pražských vojenských posádek do protikomunistického povstání Jebavého mělo jedno specifikum: až na skupinu, kterou okolo sebe na Hlavním štábu údajně vybudoval podplukovník Vilém Sok, se pro samotné provedení převratu s žádnou pražskou posádkou nepočítalo. Těžký úkol ovládnout pravý břeh Vltavy se všemi klíčovými budovami, tj. Československý rozhlas na Vinohradech, telefonní ústřednu na Žižkově, sekretariát KSČ na Příkopech, pankrackou věznici či kasárna Jana Roháče z Dubé ve Vršovicích a kasárna Jiřího z Poděbrad na Náměstí republiky, tak připadl na sílu „zvenčí", na tankový útvar z Milovic. Tato jednotka v síle 800–1000 mužů měla dorazit do Prahy současně se žateckými tanky v nočních hodinách z 8. na 9. března 1949, kdy mělo povstání po několika odkladech konečně vypuknout. Pražská odbojová skupina obchodníka Bohuslava Hubálka a příslušníka SNB Václava Šimáka měla poskytnout spojky navádějící milovické vojáky do nástupových prostorů. Podle verze vyšetřovatelů vznikla zmiňovaná Sokova skupina z popudu Miloslava Jebavého na počátku února 1949 a velmi rychle se rozšiřovala. Jejími členy se stali např. major Jan Krátký, podplukovník generálního štábu Josef Gonic či štábní rotmistr Vladimír Dratva. Hlavním úkolem těchto mužů bylo připravit obsazení budovy Ministerstva národní obrany a Hlavního štábu. Samotné obsazení budovy ministerstva a Hlavního štábu by vzhledem k její poloze na levém břehu Vltavy provedli Sabelovi lidé s pomocí dvou žateckých tanků, které by vyrazily vstupní dveře. Sokova „důstojnická" protikomunistická organizace navázala kontakt i s představiteli milovické posádky, jmenovitě se štábním kapitánem Karlem Martínkem. Obdobnou cestou byl osloven i major Jiří Schnirch z Litoměřic.

1. Válečný veterán Miloslav Jebavý, podle vyšetřovatelů hlavní postava připravovaného ozbrojeného převratu na poválečné civilní fotografii.
(**Foto: Archiv bezpečnostních složek**)

2. Bohuslav Hubálek po zatčení Státní bezpečností. Z fotografie je patrné, čím vším musel tento muž ve vazbě komunistické tajné policie projít.
(**Foto: *Archiv bezpečnostních složek***)

3. Podplukovník generálního štábu Josef Gonic jako mladý důstojník prvorepublikové armády. Tehdy nemohl nikdo tušit, jaký tragický konec mu osud přichystá.
(**foto: *Vojenský historický ústav***)

4. Vojenská fotografie podplukovníka generálního štábu Viléma Soka-Siegra. I on zaplatil cenu nejvyšší.
(**Foto: *Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv***)

1.

Dne 4. března 1949 sdělil Voves Sabelovi, že k ozbrojenému povstání dojde v noci z 8. na 9. března 1949. Současně mu oznámil také heslo, které bude radiem vysíláno jakožto signál k povstání. Současně také Voves Sabelovi sdělil, že na místo tanků má poslati do Prahy pěchotu. Sabela také slíbil, že za účelem pomoci pošle do Kralovic v den povstání čtyři auta s potřebnou posádkou.

Sabela také do připravovaného povstání zasvětil a pro ně získal i další vojenské osoby.

Sabela vyzradil Vovsovi čísla radiových stanic, používaných u vojenské posádky v Žatci a Jebavému vyzradil údaje, týkající se výzbroje a motorového parku vojenské posádky v Žatci, ač mu z prohlášení Jebavého na schůzce u Vovsa bylo známo, že Jebavý je ve spojení s cizí mocí, která je informována o zamýšleném povstání.

2.

3.

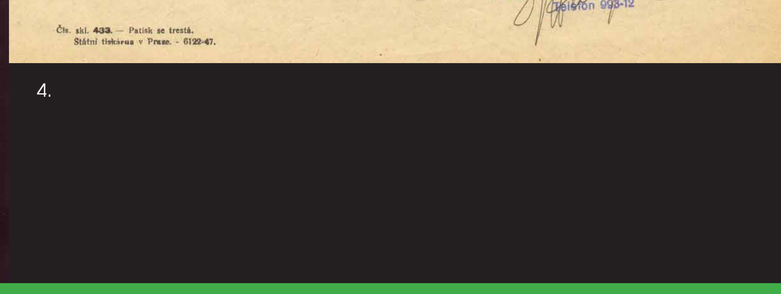

Ohledací list.

MUDr. JOSEF HAMPL městský okresní a železniční lékař PRAHA XIV., Rad. č. 3... Telefon 993-12

Rok 1949 Ohledací lékař

1. Místo úmrtí (obec): Praha XIV.
(ulice a čís.) Věznice krajského soudu Praha XIV
správní okres: Praha XIV země: Čechy
soudní Praha XIV
2. Datum úmrtí (hodina, den, měsíc, rok) 18. července 1949 o 5½ hod. ranní letního času
3. Jméno a příjmení: Sabela Karel
(u provdaných rodové jméno dívčí, u dosud bezejmenných jméno obou rodičů)
4. Poslední bydliště: Žatec (u novorozených bydliště matčino) ulice a číslo Nákladní 39?
10. Rodiště: obec Český Těšín
správní okres Žatec soudní Žatec
správní okres Čes.Těšín soudní Čes.Těšín
5. Pohlaví: mužské
6. Rodinný stav: ženatý
7. Stát. příslušnost: čsl.
8. Národnost: česká
9. Nábož. vyznání: řk.
11. Datum narození: 12.12.17
12. U neznámých mrtvol přibližné stáří:

	Druh povolání (výrobní odvětví):	Postavení v povolání:
13. Povolání a postavení v povolání:		
a) U osob výdělečně činných:	aktivní důstojník	kapitán
b) U dětí do 14 let a osob (hlavně manželek) bez vlastního povolání (povolání a postavení v povolání živitele resp. nemanželské matky):		
c) U osob na odpočinku (dřívější povolání a postavení):		
d) U vdov bez vlastního povolání (povolání a postavení jejich někdejšího manžela):		

Rozsudek Státního soudu - smrt provazem

14. a) Základní nemoc:
b) Nemoci (vady) sdružené:
c) Nemoci následné: Šlo o náhlé úmrtí? Ano — ne
d) Která ze jmenovaných nemocí přivodila smrt: α) podle nálezu lékaře: smrt zadušením β) podle pitevního nálezu
15. a) Byla to smrt násilná? (vražda, sebevražda, úraz)
b) Způsob násilné smrti: poprava
c) Byla to nemoc, resp. úraz z povolání?
16. Kým a kde byl zemřelý léčen?
17. Zjistil příčinu smrti ošetřující lékař? MUDr. Alexander Grünwald, věz. lékař Ano — ne
18. a) U dětí zemřelých do 24 hod. po porodu: délka života v hodinách:
b) U dětí do 1 roku: bylo dítě donošené — nedonošené?
c) má matka výdělečné povolání a jaké? (druh a postavení viz poučení u 13a):
d) Bylo-li dítě v cizí, ale neústavní péči, povolání a postavení v povolání osoby o dítě pečující:
e) U dětí do 14 let: původ manželský-nemanželský?
19. Kde nastalo úmrtí? (doma, v nemocnici, na ulici, v ústavě pro choromyslné, při převozu atd.) na nádvoří věznice
20. Byla provedena pitva? Kdy, kde a kým?
21. Poznámka: Zvláštní opatření zdravotně policejní

V Praha dne 18. července 49

Úřední razítko a podpis předsedy místního národního výboru:

Razítko a podpis okresního resp. městského lékaře: MUDr. JOSEF HAMPL městský okresní a železniční lékař PRAHA XIV., Rad. č. 3... Telefon 993-12

Čís. skl. 433. — Patisk se trestá. Státní tiskárna v Praze. - 6122-47.

4.

KAREL SABELA

Karel Sabela se narodil 12. prosince 1917 v Českém Těšíně. Po maturitě na reálném gymnáziu nastoupil 1. října 1938 prezenční vojenskou službu. Po nacistické okupaci odešel v roce 1939 do Francie, musel však nastoupit do Cizinecké legie. Po porážce Francie odjel do Velké Británie. Jako příslušník československé obrněné brigády bojoval v letech 1944–45 u Dunkerque. Byl vyznamenán Československým válečným křížem, medailí Za chrabrost před nepřítelem a medailí Za zásluhy druhého stupně. Po návratu do Československa vstoupil v roce 1946 do KSČ. Od 1. ledna 1946 byl v hodnosti kapitána velitelem tankové roty ve Smílkově u Českého Krumlova, 15. října 1947 byl převelen k první rotě 21. tankové brigády v Žatci. Od 1. července 1948 velel v Žatci čtvrté tankové rotě. Podle posudku rehabilitační komise z roku 1991 byl Karel Sabela *„korektního a přímého chování se smyslem pro povinnost a odpovědnost, byl iniciativní s velmi dobrou pamětí a živé povahy"*. Byl dvakrát ženatý a byl otcem tří dětí. K ilegální skupině „Praha-Žatec", která měla připravovat ozbrojený převrat, se připojil na podzim roku 1948. Kapitán Karel Sabela měl s tankovou rotou ovládnout Žatec a pak vyjet do Prahy. Vyšetřovatelé označovali Karla Sabelu za hlavní vojenskou osobu v ilegální žatecké organizaci, jehož vina podle nich spočívala nejen v účasti na přípravách celé akce, ale také v aktivním získávání dalších příslušníků žatecké posádky. Dne 4. března 1949 byl Karel Sabela zatčen a posléze souzen Státním soudem v Praze v procesu se skupinou Jebavý a spol. Popraven byl 18. července 1949.

1. Karel Sabela, účastník bojů druhé světové války a kapitán 4. tankové roty v Žatci.
(**Foto:** ***Archiv bezpečnostních složek***)

2. Část obžaloby Státního soudu Praha s popisem „velezrádné" činnosti kpt. Karla Sabely.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

3. Fotografie Milady Sabelové, která byla zatčena v souvislosti s účastí svého manžela Karla Sabely na plánovaném ozbrojeném převratu.
(**Foto:** ***Archiv bezpečnostních složek***)

4. Ohledací list kapitána Karla Sabely.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

1.

1 2 3 4 5 A B C Č D E F G H Ch I J K L M N O P Q R S Š T U W V X Y Z 6 7 8 9 10

1. Příjmení, jméno: Körner Stanislav — Číslo základní: 1184
2. Narozen(a), datum, místo, okres, kraj: 14.1.1913. Lhota pod Radčem okr.Rokycany
3. Školní vzdělání: 5.tr.obec.3.tr.měšt. — 4. Odborné vzdělání:
5. Zaměstnání v době zatčení: šstrž.SNB
6. Původní povolání: uradník — 7. Národnost: česká — 8. Stát. příslušnost: čsl.
9. Vojenský poměr, hodnost v ČSA a kdy: desiatnik v zal. — 10. Třídní profil: robotník
11. Služba v zahraniční - cizí - armádě, kdy, kde, v jaké hodnosti: ./.
12. Služba v bezpečnostních sborech, kdy, kde, v jaké hodnosti: šstrž.SNB do 1947. — 13. Přísl. k pol. straně: Nár.soc.
14. Zdravotní stav a klasifikace: II
15. Rodinný stav a bydliště rodiny: ženatý,Körnerová Viera,Žatec ul.Krasnohorská 1340.
16. Poslední bydliště: Žatec ul gen.Svobody. — 17. Dřívější tresty, kdy, kde, za co trestán: nebol trestaný
18. Kým, kdy, pro který § tr. z. byl zatčen: ./.
19. Který prokurátor uvalil vazbu: ./.
20. Datum dodání do věznice a její název: ./.
21. Kdy, kterým soudem odsouzen, čj., § odsouzení, výše trestu: St.s.Praha 9.6.1949.č.j.Or I 718/49. § 1/2,1/3c.na 25.rokov o.s.
22. Datum pravomocného rozsudku, soud, čj. a výše trestu: 9.6.1949.č.j.Or I 718/49.na 25 rokov.
23. Počátek trestu: 7.3.1949. — 24. Konec trestu: 7.3.1974.
25. Započtaná vazba: 7.3.1949.do 9.6.1949.

MV-02 č. skl. 53-1

2.

26. Popis osoby:

Výška:	17[illegible]
Barva vlasů:	gaštanové
Čelo: vysoké	Obočí: gašt.
Obličej:	podlhovastá
Oči:	hnedé
Uši:	stredné
Nos:	kolmý
Ústa:	sumerné
Zvláštní znamení:	nema

27. Zvláštní pokyny pro střežení, eskorty, nebezpečnost, pracovní použití atp.:

nebespečný

28. Útěky, pokus, přípravy o útěk:

29. Záznamy změn — doplňky:

Datum	Změny v umístění vězně a jiné záznamy	Datum	Zapsal
11.2.[illegible]	NPT. Leopoldov		

TŘÍDNÝ	CHARAK	VĚK	VÝŠKA TRESTU	TREST. ČIN	VAZBA	ZDRAV. KLAS.	PROFESE	ROK NAST. TRU	DIFERN. SKUPINA	PODPIS PŘEDSED. KOMISE
5	3	4	5	V	II	04/14	53	A		

Adresy nejbližších příbuzných:
manželka,Körnerová Viera,Žatec ul Krasnohorská 1340.
brat,Körner František,Děčín Žerdinová ul.

3.

PŘÍSLUŠNÍCI SNB V ŽATECKÉ ODBOJOVÉ SKUPINĚ

FRANTIŠEK OUŘADA

Jeden z odsouzených v procesu se skupinou Jebavý a spol. se narodil 24. května 1909 v Hazlbachu u Domažlic. Po skončení prezenční vojenské služby v Trenčíně zůstal u pluku v Plzni jako déleslouží cí poddůstojník. V roce 1935 byl přijat na policejní školu v Praze. Po jejím absolvování sloužil postupně v Liberci, Žatci, Praze, na Kladně a v Plzni. Po reorganizaci prvorepublikového četnictva a vytvoření Sboru národní bezpečnosti sloužil od 8. července 1945 v Žatci. Byl členem Československé strany národně socialistické a za tuto stranu vykonával funkci dopravního referenta v žateckém národním výboru. Po únorových prověrkách byl František Ouřada nejprve poslán na dovolenou a v září 1948 ze SNB propuštěn. Živil se jako pomocný klempířský dělník a v době svého zatčení pracoval ve sběru surovin. K žatecké odbojové skupině se František Ouřada podle své výpovědi přidal na přelomu ledna a února 1949, kdy se poprvé zúčastnil několika schůzek v bytě Jiřího Vovsa. Dne 7. března byl zatčen a odsouzen Státním soudem na 25 let vězení. Propuštěn byl v roce 1960 na amnestii.

STANISLAV KÖRNER

Dalším členem žatecké ilegální skupiny, který měl za sebou dlouholetou službu u četnictva a ve Sboru národní bezpečnosti, byl Stanislav Körner. Narodil se 14. ledna 1913 ve Lhotě pod Radčem na Rokycansku. Vyučil se obchodním příručím a v roce 1933 nastoupil vojenskou prezenční službu. Po jejím skončení sloužil jako četník v Praze, Lounech a na Kladně. Od roku 1945 bydlel i pracoval v Žatci. V červenci 1947 byl ale pro nemoc poslán do výslužby. Poté pracoval jako úředník ve Fondu národní obnovy a v březnu 1949 byl zaměstnán ve sběru surovin. V Žatci se zapojil do ilegální skupiny, která se scházela v nádražní restauraci Jiřího Vovsa. V den plánovaného převratu byl Stanislav Körner zatčen a převezen do Bartolomějské ulice k výslechu. V procesu se skupinou Jebavý a spol. byl Státním soudem odsouzen k 25 letům vězení. V roce 1962 vyšel z vězení na základě amnestie.

1. Vězeňská fotografie bývalého příslušníka SNB Stanislava Körnera, zatčeného v souvislosti s chystaným převratem odbojové skupiny Praha-Žatec.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

2. a 3. Vězeňská karta Stanislava Körnera, kterého Státní soud odsoudil k 25 letům vězení. S. Körner byl podmínečně propuštěn na základě amnestie v roce 1962.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

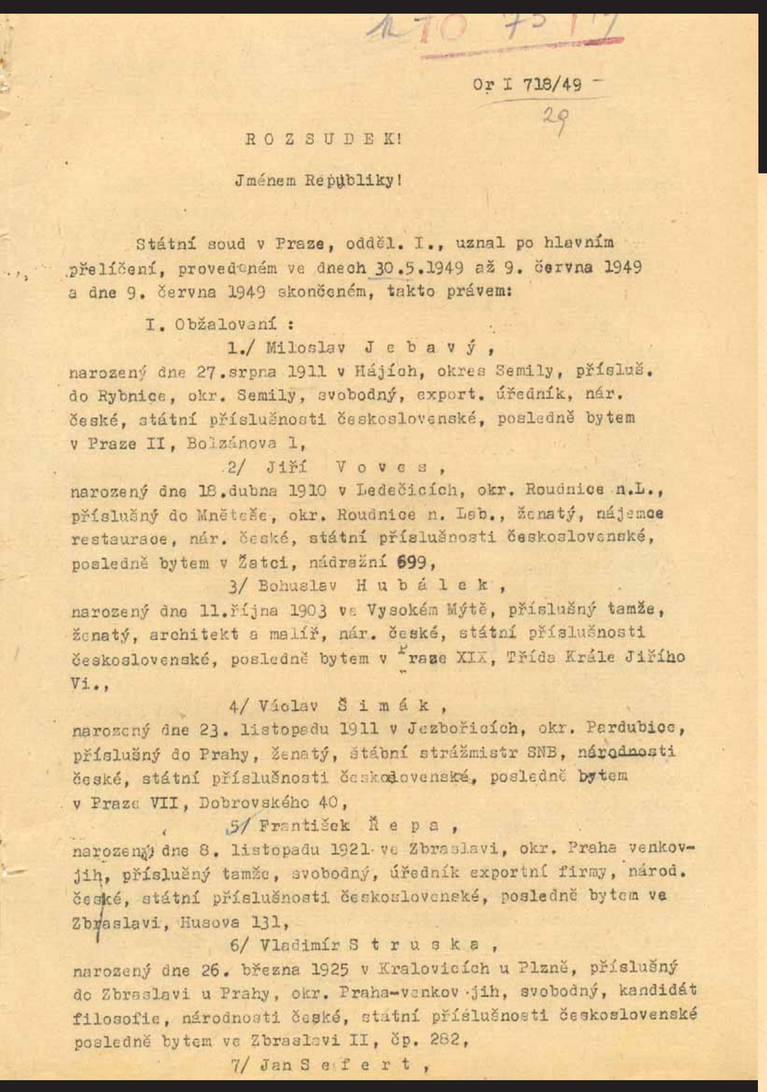

Or I 718/49 -
29

ROZSUDEK!

Jménem Republiky!

Státní soud v Praze, odděl. I., uznal po hlavním přelíčení, provedeném ve dnech 30.5.1949 až 9. června 1949 a dne 9. června 1949 skončeném, takto právem:

I. Obžalovaní :

1./ Miloslav J e b a v ý ,
narozený dne 27.srpna 1911 v Hájích, okres Semily, přísluš. do Rybnice, okr. Semily, svobodný, export. úředník, nár. české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Praze II, Bolzánova 1,

2/ Jiří V o v e s ,
narozený dne 18.dubna 1910 v Ledečicích, okr. Roudnice n.L., příslušný do Mněteše, okr. Roudnice n. Lab., ženatý, nájemce restaurace, nár. české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Žatci, nádražní 699,

3/ Bohuslav H u b á l e k ,
narozený dne 11.října 1903 ve Vysokém Mýtě, příslušný tamže, ženatý, architekt a malíř, nár. české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Praze XIX, Třída Krále Jiřího Vi.,

4/ Václav Š i m á k ,
narozený dne 23. listopadu 1911 v Jezbořicích, okr. Pardubice, příslušný do Prahy, ženatý, štábní strážmistr SNB, národnosti české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Praze VII, Dobrovského 40,

5/ František Ř e p a ,
narozený dne 8. listopadu 1921 ve Zbraslavi, okr. Praha venkovjih, příslušný tamže, svobodný, úředník exportní firmy, národ. české, státní příslušnosti československé, posledně bytem ve Zbraslavi, Husova 131,

6/ Vladimír S t r u s k a ,
narozený dne 26. března 1925 v Kralovicích u Plzně, příslušný do Zbraslavi u Prahy, okr. Praha-venkov jih, svobodný, kandidát filosofie, národnosti české, státní příslušnosti československé posledně bytem ve Zbraslavi II, čp. 282,

7/ Jan S e i f e r t ,

1.

2

narozený dne 27. prosince 1914 v Kutné Hoře, příslušný do Chrudimi, svobodný, úředník Svazu bojovníků za svobodu, národnosti české, státní příslušnosti československé, posledně bytem ve Zbraslavi I, Husova 322,

8 / Vilém S o k ,
narozený dne 31.prosince 1902 v Berouně, příslušný tamže, ženatý, podplukovník československé armády, národnosti české, státní příslušnosti československé, posledné bytem v Praze XIV Družstevní 5,

9/ ing Jan K r á t k ý ,
narozen ý dne 24.června 1905 v Mýtě v Čechách, okr. Rokycany, příslušný do Prahy, ženatý, major československé armády, nár. české státní příslušnosti československé, posledně bytem v Praze XII, Korunní 81,

10/ Karel S a b e l a ,
narozený dne 12. prosince 1917 v Českém Těšíně, příslušný do Komorní Lhotky, okres Český Těšín, ženatý, kapitán československé armády, národnosti české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Žatci, Nákladní 397,

11/ Josef G o n i c ,
narozený dne 4. března 1902 v Kyjově na Moravě, příslušný do Hodonína, ženatý, podplukovník generálního štábu, národnosti české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Praze XIX, Bachmačská 36,

12/ František Š l a j s ,
narozený dne 6. července 1918 ve Štítově, okr. Blovice, přísluš. tamže, ženatý, kapitán československé armády, národnosti české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Kralovicích,

13/ František O u ř a d a ,
narozený dne 24.května 1909 v Hazlbachu, okr. Domažlice, příslušný do Trhanova, okr. Domažlice, ženatý, dělník národního podniku Sběrné suroviny, národnosti české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Žatci, ulice Lva Tolstého 987,

14/ Stanislav K ö r n e r ,
narozený dne 14. ledna 1913 ve Lhotě pod Radčem, okr. Rokycany, příslušný do Prahy, ženatý, pomocná kancelářská síla u Fondu národní obnovy, národnosti české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Žatci, ulice Generála Svobody 51,

3

15/ Antonín V i n š ,
narozený dne 29. dubna 1921 v Račiněvsi, okr. Roudnice n.L., příslušný tamže, ženatý, řídící učitel, národnosti české, státní příslušnosti československé, posledně bytem v Kralovicích u Plzně čp 487,

v š i c h n i t.č. v řádné vazbě vyšetřovací u státního soudu v Praze,

j s o u v i n n í ,

že v době od konce roku 1948 až do svého zatčení v březnu 1949 na území republiky :

1/ v š i c h n i postupně se spolčili k tomu cíli, aby zničili lidově demokratické zřízení, společenskou nebo hospodářskou soustavu republiky, zaručené ústavou, nebo násilím znemožnili ústavní činnost presidenta republiky nebo vlády, při čemž mělo býti k tomuto činu užito branné moci, ozbrojeného a na vojenský způsob ozbrojeného sboru,

2/ obžalovaný 1) Jebavý, 2) Voves, 3) Hubálek, 4) Šimák, 5) Řepa, 6) Struska, 8) Sok, 9) Krátký, 10) Sabela, 12) Šlajs spolupracovali s organisací jejímž účelem bylo vyzvídati státní tajemství, v úmyslu její sbahy podporovati, při čemž obžalovaným Šimákovi, Sokovi, Krátkému, Sabelovi a Šlajsovi byla výslovně uložena povinnost zachovávati státní tajemství, a obžalovaní Jebavý, Řepa a [illegible] vyzradili státní tajemství zvláště důležitá a [illegible]mo, Řepa a Struska nepřímo cizí moci,

[illegible] čím ž s p á c h a l i :

[illegible] obžalovaní

3.

4

2/ Jiří V o v e s ,
podle § 5 odst. 2 zák.č. 231/1948 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. a s použitím § 113 z.č. 319/1948 Sb. k trestu t ě ž k é h o ž a l á ř e n a d o ž i v o t í

3/ Bohuslav H u b á l e k ,
podle § 5 odst. 2 zák.č. 231/48 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. k trestu s m r t i ,

4/ Václav Š i m á k ,
podle § 5 odst. 2 z.č. 231/1948 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. a s použitím ustanovení § 113 z.č. 319/1948 Sb. k trestu t ě ž k é h o ž a l á ř e n a d o ž i v o t í ,

5/ František Ř e p a ,
podle § 5 odst. 2 z.č. 231/1948 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. a s použitím ustanovení § 113 z.č. 319/ 1948 Sb. k trestu t ě ž k é h o ž a l á ř e n a d o ž i v o t í ,

6/ Vladimír S t r u s k a ,
podle § 5 odst. 2 z.č.231/1948 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. a s použitím ustanovení § 113 z.č. 319/1948 Sb. k trestu t ě ž k é h o ž a l á ř e n a d o ž i v o t í ,

7/ Jan S e i f e r t ,
podle § 1 odst. 3 z.č. 231/1948 Sb. s použitím ustanovení § 113 z.č. 319/1948 Sb. k trestu t ě ž k é h o ž a l á ř e n a d o ž i v o t í ,

8/ Vilém S o k ,
podle § 5 odst. 2 z.č. 231/1948 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. k trestu s m r t i ,

9/ ing Jan K r á t k ý ,
podle § 1 odst. 3 z.č. 231/1948 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. a použitím ustanovení § 113 z.č. 319/1948 Sb. k trestu t ě ž k é h o ž a l á ř e n a d o ž i v o t í ,

10/ Karel S a b e l a ,
podle § 5 odst. 2 zákona č. 231/1948 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. k trestu s m r t i ,

11/ Josef G o n i c ,
podle § 1.odst. 3 zák. č. 231/1948 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. k trestu s m r t i ,

12/ František Š l a j s ,
podle § 5 odst. 2 z.č. 231/1948 Sb. se zřetelem na ustanovení § 34 tr.z. a spoužitím ustanovení § 113 z.č. 319/1948 Sb. k trestu t ě ž k é h o ž a l á ř e n a d o ž i v o t í ,

4.

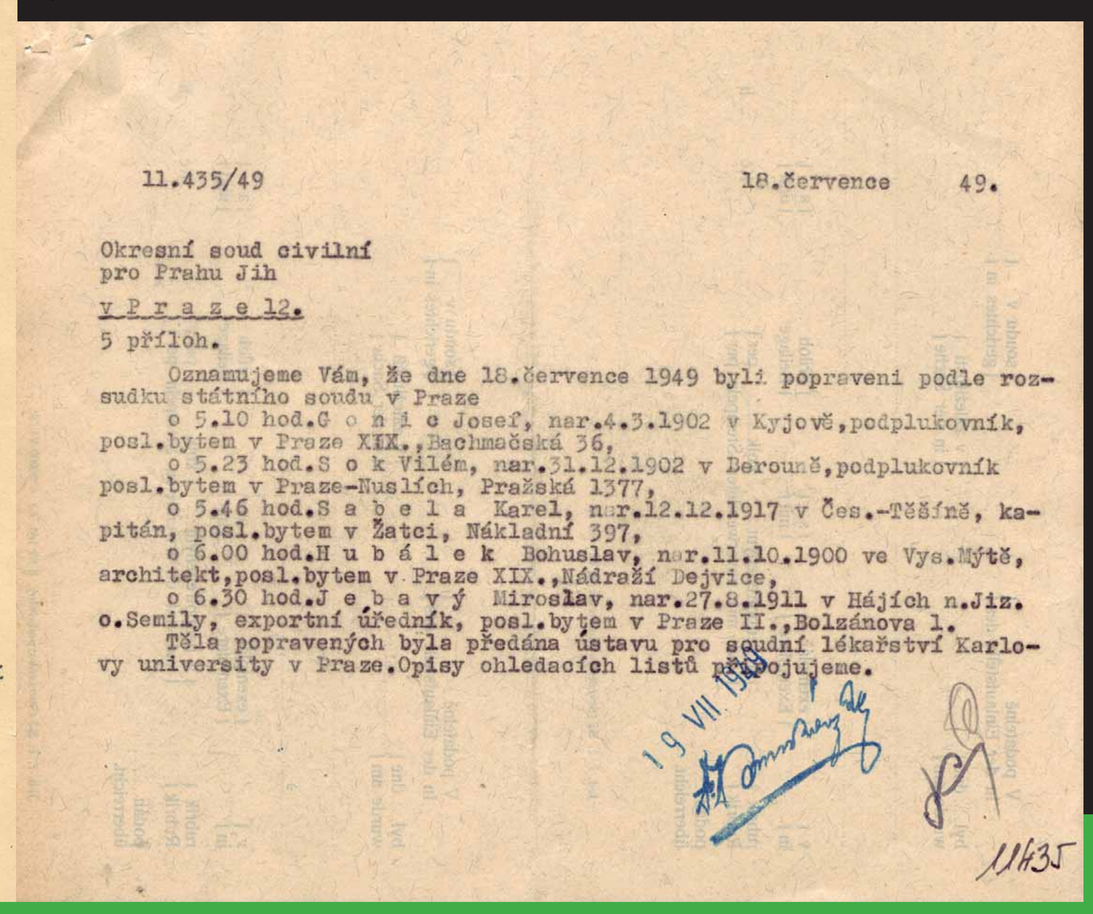

11.435/49 18.července 49.

Okresní soud civilní
pro Prahu Jih
v P r a z e 12.
5 příloh.

Oznamujeme Vám, že dne 18.července 1949 byli popraveni podle rozsudku státního soudu v Praze
o 5.10 hod.G o n i c Josef, nar.4.3.1902 v Kyjově,podplukovník, posl.bytem v Praze XIX.,Bachmačská 36,
o 5.23 hod.S o k Vilém, nar.31.12.1902 v Berouně,podplukovník posl.bytem v Praze-Nuslích, Pražská 1377,
o 5.46 hod.S a b e l a Karel, nar.12.12.1917 v Čes.-Těšíně, kapitán, posl.bytem v Žatci, Nákladní 397,
o 6.00 hod.H u b á l e k Bohuslav, nar.11.10.1900 ve Vys.Mýtě, architekt,posl.bytem v Praze XIX.,Nádraží Dejvice,
o 6.30 hod.J e b a v ý Miroslav, nar.27.8.1911 v Hájích n.Jiz. o.Semily, exportní úředník, posl.bytem v Praze II.,Bolzánova 1.
Těla popravených byla předána ústavu pro soudní lékařství Karlovy university v Praze.Opisy ohledacích listů přikládáme.

19 VII 1949

11435

5.

SOUD S ODBOJÁŘI

Ve dnech 30. května – 9. června 1949 probíhalo před tribunálem Státního soudu Praha za předsednictví dr. Jaroslava Nováka soudní líčení s první a nejvýznamnější skupinou zatčených odbojářů z „akce Norbert". Jednalo se o 15 mužů v čele s Miloslavem Jebavým, které prokurátor, jímž byl generál justice Jan Vaněk, žaloval z hrdelních zločinů velezrady a vyzvědačství podle § 1 a 5 nechvalně známého zákona číslo 231/48 Sb. Komunistickou justicí zinscenované osmidenní divadlo se odehrávalo v budově soudu na Pankráci za účasti veřejnosti. Účelům propagandy posloužil také rozhlas a tisk, který charakterizoval obžalované v duchu třídní morálky i logiky: *„Odsouzený Miloslav Jebavý je typický žoldák, cynik, zvyklý na krev a masakry.* (…) *Odsouzený Hubálek, bývalý velkoobchodník, velkokapitalista, který před soudem prohlašuje, že jeho jmění dosahuje tří milionů Kč, a na otázku předsedy soudu, zda jeho jmění není větší než deset milionů, krčí rameny a říká: „Je to možné!".*" Rozsudek byl nezvykle krutý i s přihlédnutím k tehdy panujícím poměrům: 5 trestů smrti, 8 trestů doživotí a 2 tresty těžkého žaláře v trvání 25 let. U všech obžalovaných byla navíc vyslovena konfiskace veškerého jmění a ztráta práv občanských. Poté, co Nejvyšší soud v Brně zamítl 29. června 1949 odvolání odsouzených a prezident Klement Gottwald odmítl udělit milost, byli Josef Gonic, Vilém Sok, Karel Sabela, Bohuslav Hubálek a Miloslav Jebavý 18. července 1949 v časných ranních hodinách na dvou nádvořích pankrácké věznice popraveni. Jejich tělesné ostatky byly po sejmutí ze šibenice převezeny do Ústavu soudního lékařství k pitvě a následně bez jakékoliv piety zpopelněny a pohřbeny do neoznačeného hromadného hrobu na hřbitově v Praze – Ďáblicích.

1.– 4. Část rozsudku Státního soudu Praha z 9. června 1949.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

5. Komunistická totalitní mašinérie v akci. Chladné a nezúčastněné vyrozumění o obrovské lidské tragédii.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

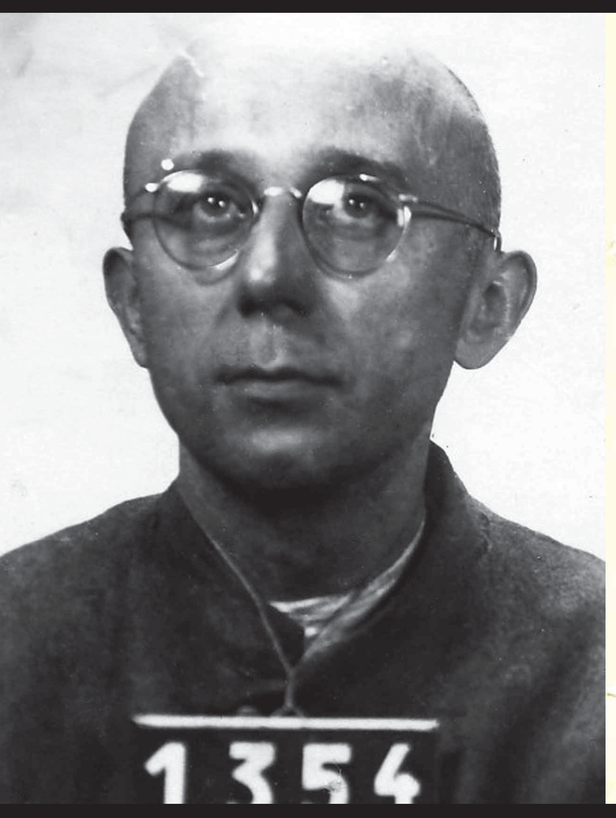

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI
V PRAZE

1354
Odsouzen

Číslo: Mil 3173/60-R V Praze dne 27. září 1960.

Pan
Jan S e i f e r t
nar. 27.12.1914

t.č. NPT Leopoldov.

Odesl. 29. IX. 1960

Ministerstvo spravedlnosti nevyhovuje Vaší žádosti o milost, kterou se domáháte prominutí trestu odnětí svobody.

Dopustil jste se závažné, vysoce společensky nebezpečné trestné činnosti, pro kterou jste byl vyloučen z použití amnestie presidenta republiky ze dne 9.5.1960. Vzhledem k tomu nebyly ani shledány důvody k předložení návrhu presidentu republiky k udělení individuelní milosti.

Za správnost vyhotovení: Vedoucí oddělení:
v z.: Holub v.r.

St 201 1413 60

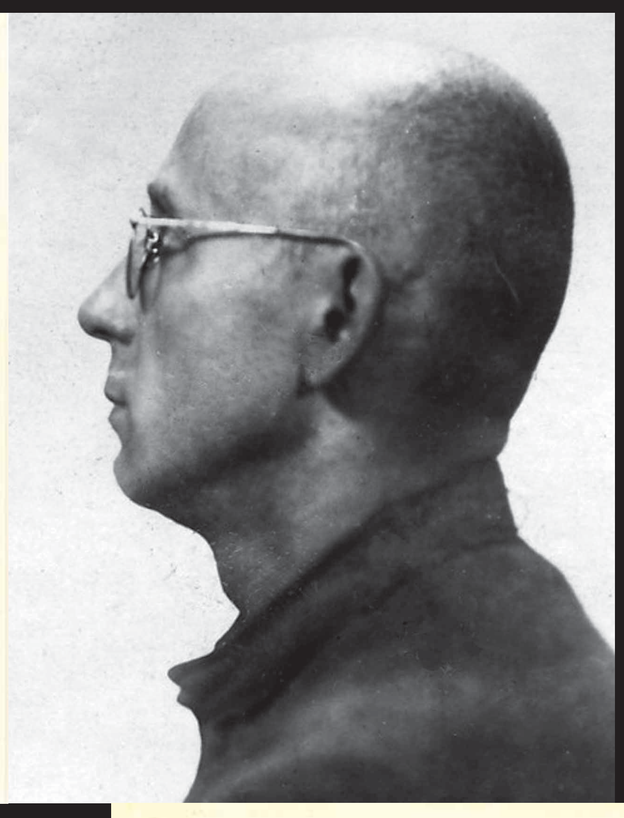

1.

2.

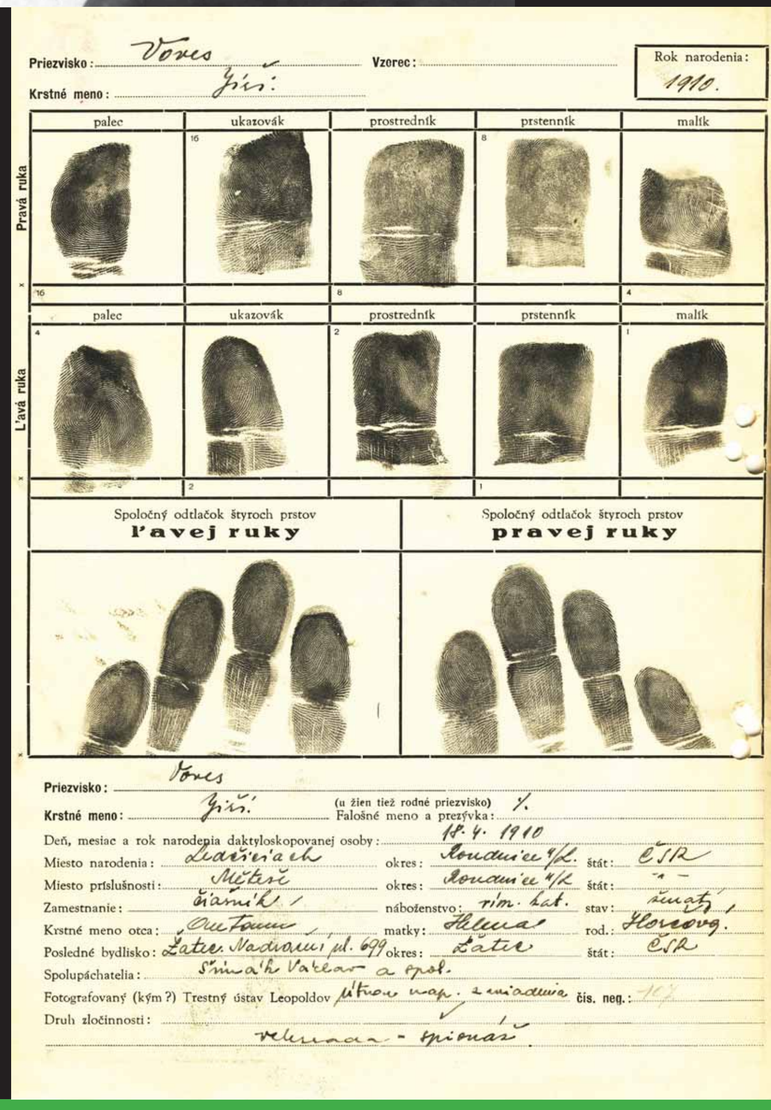

Priezvisko: Voves
Krstné meno: Jiří
Vzorec:
Rok narodenia: 1910.

palec	ukazovák	prostredník	prstenník	malík
Pravá ruka				
palec	ukazovák	prostredník	prstenník	malík
Ľavá ruka				

Spoločný odtlačok štyroch prstov ľavej ruky

Spoločný odtlačok štyroch prstov pravej ruky

Priezvisko: Voves
Krstné meno: Jiří (u žien tiež rodné priezvisko) Falošné meno a prezývka: /.
Deň, mesiac a rok narodenia daktyloskopovanej osoby: 18.4.1910
Miesto narodenia: Zvířetice okres: Roudnice n/L. štát: ČSR
Miesto príslušnosti: Měteř okres: Roudnice n/L štát: - " -
Zamestnanie: číšník I. náboženstvo: řím. kat. stav: ženatý I.
Krstné meno otca: Antonín matky: Helena rod.: Horcová.
Posledné bydlisko: Žatec, Nádražní pl. 699 okres: Žatec štát: ČSR
Spolupáchatelia: Šmída Václav a spol.
Fotografovaný (kým?) Trestný ústav Leopoldov Ústřední vaz. - zemědělské čís. neg.:
Druh zločinnosti: velezrada - špionáž.

3.

VĚZEŇSTVÍ

Svět za mřížemi byl v padesátých letech krutý. Nelítostné zacházení s vězni bylo nejen tolerováno, ale přímo vyžadováno. *„Vězeň nesmí mít dojem, že má na něco nárok. Není na místě žádná sentimentalita, teď když jsou ve vězení největší gauneři,"* tak byli v duchu třídního boje školeni velitelé věznic na Ministerstvu spravedlnosti. Vězně tak čekal hlad, zima a bití. Přes rozdílné povahy, způsoby myšlení a prožívání vězeňské reality drželi muklové, tj. muži určení k likvidaci, při sobě. Vzájemně si dodávali naději. Třeba při rozpadu manželství, což potkalo také Stanislava Körnera. Manželka, s níž měl dvě dcery, se s ním rozvedla po dvaceti letech společného soužití v listopadu 1959. Student Filozofické fakulty Karlovy univerzity Vladimír Struska, odsouzený na doživotí, „dostudoval" v kriminále v debatách s příslušníky duchovní elity národa, která tam byla tehdy vězněna. Na otázku, jestli lituje trestného činu, a jak jej chce napravit, odpověděl: *„Nikdy v životě jsem nekonal nic proti svědomí, nikomu jsem neublížil a ani nechtěl ublížit. Podle stávajícího zřízení jsem vinen §1 a §5 státního trestního zákona. Svůj čin napravuji prací ve vězení"*. Ne všichni příslušníci třetího odboje se vrátili domů. Zemřeli ve věznicích jako Jiří Voves. Ve věku 49 let podlehl 13. července 1959 v táboře Vojna u Příbrami srdečnímu infarktu. Političtí vězni sdíleli zásady a hodnoty, které byly založeny na masarykovských ideálech. Pomáhalo jim to přežít. Podmínečně propuštěni byli často až po 10 letech věznění. Domů se vraceli zdravotně zbídačení, jen velmi obtížně sháněli zaměstnání, vykonávat mohli jen dělnické profese. Zachovali si však většinou čistý štít.

1. Dvojnásobný „zločinec" Jan Seifert. Lidovým soudem v Berlíně odsouzen k 10 letům žaláře, Státním soudem v Praze k trestu těžkého žaláře na doživotí.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

2. Vězeňský úděl Františku Ouřadovi ještě ztěžknul. Manželka mu zemřela po těžké nemoci v roce 1952, a tak výchovu dcery Vlasty, tehdy 14leté, musel převzít tchán.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

3. V padesátých letech byl Jiří Voves vězněn v jáchymovském lágru. Ve vězení mu sňali otisky prstů.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

1.

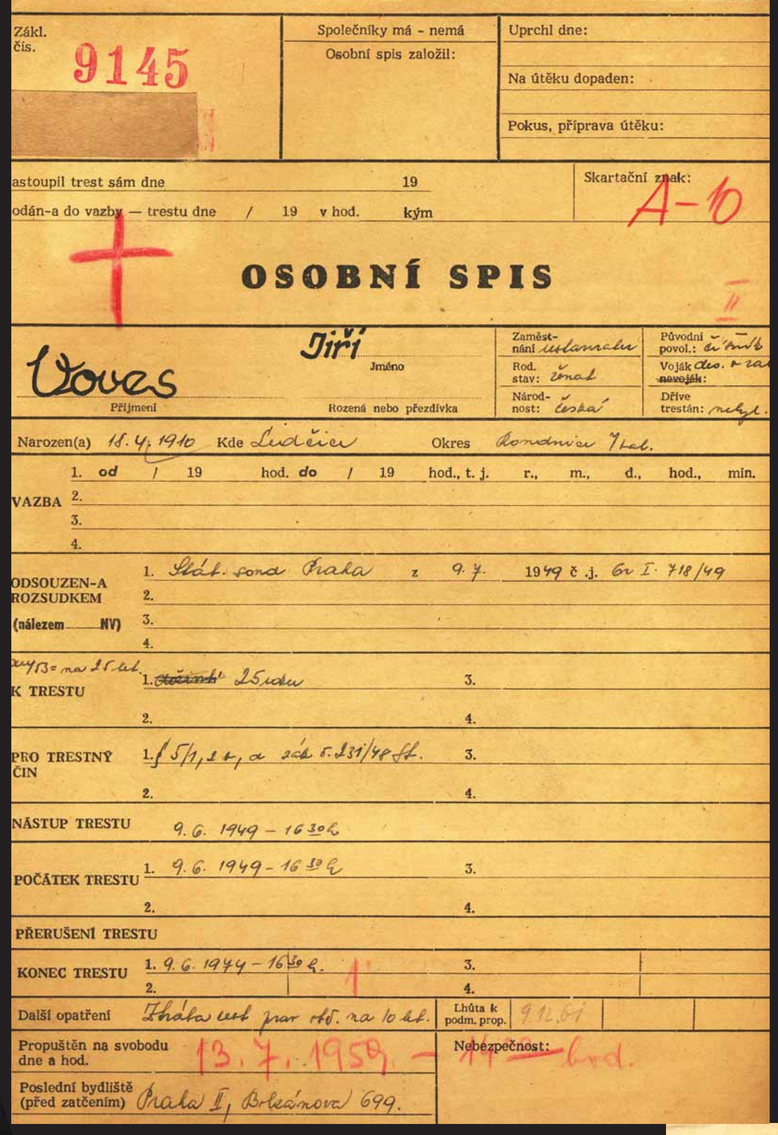

Základní číslo: 9145

Společníky má - nemá
Osobní spis založil:

Uprchl dne:
Na útěku dopaden:
Pokus, příprava útěku:

Nastoupil trest sám dne 19
Odván-a do vazby — trestu dne / 19 v hod. kým

Skartační znak: A-10

OSOBNÍ SPIS

Příjmení: Voves
Jméno: Jiří
Rozená nebo přezdívka:
Zaměstnání: zedník
Rod. stav: ženat
Národnost: česká
Původní povol.: dělník
Voják čsl. v zál. nevoják:
Dříve trestán: nebyl

Narozen(a) 18. 4. 1910 Kde Loděnice Okres Rokycany Kraj

VAZBA
1. od / 19 hod. do / 19 hod., t. j. r., m., d., hod., min.
2.
3.
4.

ODSOUZEN-A ROZSUDKEM (nálezem NV)
1. Stát. soud Praha z 9. 7. 1949 č. j. Gr I 718/49
2.
3.
4.

K TRESTU
1. ~~Stanně~~ 25 roku
2.
3.
4.

PRO TRESTNÝ ČIN
1. § 5/1, 11, a zák. č. 231/48 Sb.
2.
3.
4.

NÁSTUP TRESTU 9. 6. 1949 – 16 30 h

POČÁTEK TRESTU
1. 9. 6. 1949 – 16 30 h
2.
3.
4.

PŘERUŠENÍ TRESTU

KONEC TRESTU
1. 9. 6. 1949 – 16 30 h. 1
2.
3.
4.

Další opatření: Ztráta čest. prav. obč. na 10 let. Lhůta k podm. prop. 9.6.59

Propuštěn na svobodu dne a hod. 13. 7. 1959 – 11 hod.

Nebezpečnost:

Poslední bydliště (před zatčením) Praha II, Orlešnova 699.

2.

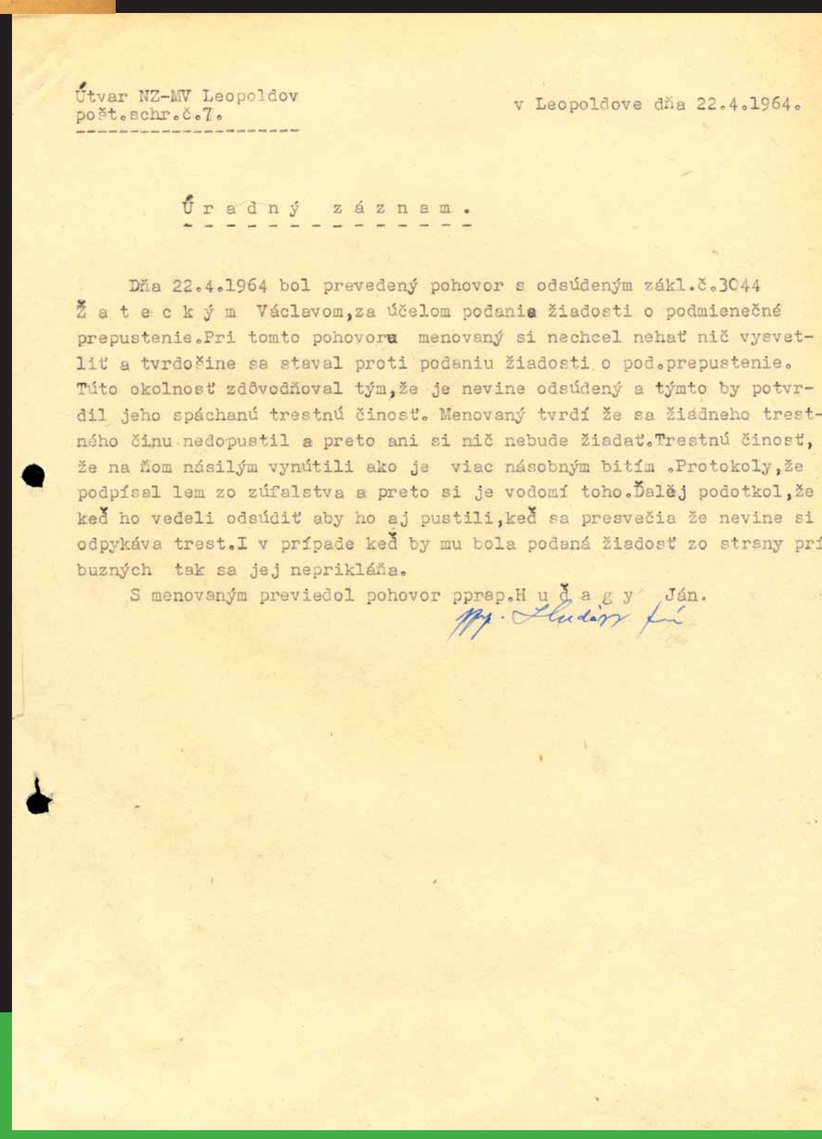

Útvar NZ-MV Leopoldov
pošt.schr.č.7.

v Leopoldove dňa 22.4.1964.

Ú r a d n ý z á z n a m .

Dňa 22.4.1964 bol prevedený pohovor s odsúdeným zákl.č.3044 Ž a t e c k ý m Václavom,za účelom podania žiadosti o podmienečné prepustenie.Pri tomto pohovoru menovaný si nechcel nehať nič vyvetliť a tvrdošine sa staval proti podaniu žiadosti o pod.prepustenie. Túto okolnosť zdôvodňoval tým,že je nevine odsúdený a týmto by potvrdil jeho spáchanú trestnú činosť. Menovaný tvrdí že sa žiadneho trestného činu nedopustil a preto ani si nič nebude žiadať.Trestnú činosť, že na ňom násilým vynútili ako je viac násobným bitím .Protokoly,že podpísal lem zo zúfalstva a preto si je vodomí toho.Ďalej podotkol,že keď ho vedeli odsúdiť aby ho aj pustili,keď sa presvečia že nevine si odpykáva trest.I v prípade keď by mu bola podaná žiadosť zo strany príbuzných tak sa jej neprikláňa.

S menovaným previedol pohovor ppráp.H u d a g y Ján.

3.

HRDINSTVÍ ZAVAZUJE

Legionáři, českoslovenští letci ve Velké Británii, lidé, kteří zahynuli v odboji za nacistické okupace. K těmto tradičním hrdinům patří také muži a ženy, kteří bojovali proti komunistické totalitě. V době, která byla zaslepená třídní nenávistí, zachraňovali čest českého národa. Jejich odvaha, vzdor, odhodlání zaslouží respekt a úctu. Také odbojáři z rozsáhlé skupiny „Praha-Žatec" nechtěli jen přihlížet, jak se buduje totalitní režim. Rozhodli se, že je třeba proti tomu něco dělat. Nechtěli jen vyčkávat, jak vše dopadne. Překonali všudypřítomný strach a jednali podle svého nejlepšího svědomí. Postavili se režimu, jenž likvidoval nevinné lidi, posílal je do kriminálů, okrádal je o rodinný majetek, bral jim půdu, na které po staletí hospodařili jejich předci. Jistě, nebyli to hrdinové bez bázně a hany, na to je život příliš složitý. Bránili však svobodu a spravedlnost v komunistickém Československu, i když svůj zápas o návrat demokracie prohráli. Komunistický režim z těch, kteří se mu postavili, udělal „nepřátele lidu". Pro budoucnost měli zůstat bezejmenní a zapomenutí. O mužích a ženách, kteří se hned od počátku postavili komunistickému režimu, stále víme málo. Jeden z nich, Vladimír Struska, zdůrazňoval při různých příležitostech, že zvůli a násilí je třeba se vždy bránit a je-li to nezbytné, třeba i za cenu obětí. Na otázku, proč se účastnil vojenského povstání v březnu 1949, odpověděl: „Chtěli jsme alespoň dokázat, že tento národ se o svou svobodu dokáže poprat, protože národ, který nedokáže bojovat za svou svobodu, nemá právo svobodně žít."

1. Demokrat a vlastenec Vladimír Struska.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

2. Manželka Běla si mohla jen přijet vyzvednout věci po vězni, který zdůrazňoval, že od komunistů nic nechce a stěžoval si, že vydřené peníze při těžbě uranu nemůže odeslat rodině.
(**Foto:** ***Národní archiv***)

3. Ani kruté patnáctileté věznění Václava Žateckého nezlomilo.
(**Foto:** ***Národní archiv***)